

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA
Miletičova 19, P. O. BOX 29, 820 18 Bratislava 218

**Výročná správa
o činnosti Ústavu pamäti národa
za rok 2019**

Bratislava 2020

1	ÚVOD	4
2	ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA	5
2.1	Činnosť orgánov Ústavu pamäti národa	5
2.2	Organizačná štruktúra	6
2.3	Personálne zabezpečenie	6
2.4	Financovanie	7
2.5	Tlač a médiá	8
2.6	Agenda súdnych sporov	9
2.7	Poskytovanie informácií štátnym orgánom	9
2.8	Medzinárodná spolupráca	9
2.9	Spolupráca s ďalšími partnermi	12
3	AGENDA ÚČASTNÍKOV A VETERÁNOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA	14
3.1	Agenda účastníkov protikomunistického odboja	14
3.2	Agenda veteránov protikomunistického odboja	15
4	SPRÍSTUPŇOVANIE	17
5	ARCHÍV	19
5.1	Archívne fondy	19
5.2	Archívny informačný systém	19
5.3	Bádateľňa	20
5.4	Akvizičná činnosť	21
5.5	Odborná a osvetová činnosť	21
6	EVIDENCIE A DATABÁZY	23
7	VEDECKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA	24
7.1	Okruhy vedeckého výskumu a dokumentácie	24
7.2	Vedecké a odborné konferencie, kolokviá a semináre	29
7.3	Účasť na vedeckých konferenciách a seminároch	39
7.4	Publikačná činnosť zamestnancov	47
8	VYDANÉ PUBLIKÁCIE	52
8.1	Edícia Dokumenty	52
8.2	Edícia Príručky pre školy	52
8.3	Mimo edície	53
8.4	Spoluvydané publikácie	53
8.5	Časopis <i>Pamäť národa</i>	54
9	AUDIOVIZUÁLNA TVORBA	57
9.1	Zaznamenávanie výpovedí svedkov obdobia neslobody	57
9.2	Produkcia a distribúcia dokumentárnych filmov	57
10	POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY	58
10.1	Festival slobody	58
10.2	Diskusné podujatia	59
10.3	Prednášková činnosť	60
10.4	Exkurzie	64

10.5	Výstavy	64
10.6	Informačné bulletiny pre študentov	68
10.7	Interaktívna mapa pamätníkov	68
10.8	Vzdelávacie videá	68
10.9	Iné aktivity	69
11	INFORMATIKA	70
11.1	Digitalizácia archívnych dokumentov	70
11.2	Digitálny archív ÚPN	71
11.3	Správa informačného systému ÚPN	71
11.4	Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach	71
12	ZÁVER	73

1 ÚVOD

Ústav pamäti národa (ÚPN) je verejnoprávna inštitúcia so sídlom v Bratislave, zriadená zákonom č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa). Medzi jeho úlohy patrí úplne a nestranne hodnotiť obdobie neslobody, sprístupňovať dokumenty o prenasledovaní osôb, zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania, dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov, poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na obdobie neslobody, propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie, rozhodovať o priznaní postavenia účastníka a veterána protikomunistického odboja a poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie o dobe neslobody 1939 – 1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie a audiovizuálne diela vrátane vlastnej tvorby dokumentárnych filmov, organizovať vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia, prednášky, výstavy, semináre, odborné konferencie alebo diskusné fóra.

Výročná správa hodnotí činnosť ÚPN z hľadiska účelu jeho zriadenia, dokumentuje plnenie úloh a aktivity, ktoré ÚPN vykonával, materiálne a organizačné zabezpečenie plnenia úloh uložených zákonom č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. Zaoberá sa všetkými aspektmi pôsobenia ÚPN v roku 2019. Približuje činnosť orgánov ústavu a výsledky v oblasti sprístupňovania dokumentov, činnosti archívu, vedecko-výskumných, dokumentačných, publikačných, vzdelávacích a osvetových aktivít.

Medzi priority ÚPN v roku 2019 patrili aktivity súvisiace s 30. výročím Nežnej revolúcie, s predsedníctvom ÚPN v rámci Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, s rozvojom medzinárodnej spolupráce, ako aj s prípravou novej organizačnej štruktúry ústavu a koncepcie výskumu.

Výročnú správu o činnosti vypracovala Správna rada ÚPN dňa 17. apríla 2020. V Dozornej rade ÚPN ju Správna rada ÚPN prerokovala dňa 17. apríla 2020.

2 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

2.1 ČINNOSŤ ORGÁNOV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Štatutárnym orgánom ústavu je podľa novely zákona o pamäti národa z roku 2017 Správna rada ÚPN. Do pôsobnosti Správnej rady ÚPN okrem iného patrí aj vypracúvať návrh rozpočtu ústavu a ročnej účtovnej závierky a predkladať ich na prerokovanie vláde, schvaľovať organizačný poriadok ústavu, mzdový poriadok a rokovací poriadok Správnej rady ÚPN a ich zmeny, vymenúvať a odvolávať vedúcich organizačných zložiek ústavu, ako aj vypracovať výročnú správu o činnosti ústavu za predchádzajúci rok. Správna rada taktiež každoročne pripravuje Plán činnosti ÚPN.

Správna rada ÚPN má deviatich členov. Počas roku 2019 skončilo funkčné obdobie dvom členom – ThDr. PaedDr. Ondrejovi Krajňákovi, PhD. a Ivanovi A. Petranskému, PhD. Národná rada Slovenskej republiky za člena Správnej rady ÚPN zvolila uznesením z 8. februára 2019 PhDr. Richarda Pavloviča, PhD. Prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska s účinnosťou od 6. mája 2019 vymenoval za členku Správnej rady ÚPN Mgr. Marínu Zavackú, PhD. Funkciu člena Správnej rady ÚPN počas celého roka 2019 vykonávalo sedem osôb – doc. Mgr. Juraj Buzalka, PhD., M. A.; prof. Mgr. Martin Homza, PhD.; Mgr. Matej Medvecký, PhD.; PhDr. Slavomír Michálek, DrSc.; Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD.; prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD. a PhDr. Peter Zelenák, CSc.

V zmysle § 12 ods. 4 zák. č. 553/2002 Z. z. Správna rada ÚPN 15. marca 2019 do funkcie predsedu Správnej rady ÚPN zvolila Ing. arch. Mgr. Jána Pálffyho, PhD., ktorý dovtedy zastával funkciu podpredsedu správnej rady.

V roku 2019 mala Správna rada ÚPN osem riadnych a jedno mimoriadne zasadnutie, na ktorých prijala 77 uznesení. Ďalších desať uznesení prijala písomnou procedúrou *per rollam*. Správna rada ÚPN rokovala o základných rozhodnutiach dotýkajúcich sa činnosti ústavu, schvaľovala interné akty a ich úpravy, ako aj úlohy a projekty, kontrolovala plnenie úloh a riešila situácie, ktoré súviseli s prijímaním nových zamestnancov. Na zasadnutia správnej rady boli pozývaní vedúci zamestnanci ústavu, ktorí informovali o práci jednotlivých útvarov.

Výročnú správu o činnosti ÚPN za rok 2018 predstavil predseda správnej rady vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny dňa 13. júna 2019 a v pléne Národnej rady Slovenskej republiky 27. júna 2019 (plénum NR SR správu vzalo na vedomie 10. septembra 2019). Dňa 13. júna vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny taktiež predstavil Ročnú účtovnú závierku ÚPN za rok 2018 a 20. novembra 2019 Návrh rozpočtu ÚPN na rok 2020 (plénum NR SR návrh schválilo 29. novembra 2019).

Dozorná rada ÚPN je najvyšším kontrolným orgánom ústavu, dozerá na činnosť a hospodárenie ústavu a Správnej rady ÚPN. Podľa povahy vecí zistené nedostatky oznamuje Správnej rade ÚPN, prezidentovi Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky alebo Národnej rade Slovenskej republiky. Na svojich zasadnutiach bola informovaná predstaviteľmi a pracovníkmi ÚPN o činnosti ústavu a jeho jednotlivých zložiek. V zmysle zákona v nej správna rada prerokovala ročnú účtovnú závierku a správu o činnosti ÚPN za rok 2018 ako aj návrh rozpočtu na rok 2020. Zmeny v zložení Dozornej

rady ÚPN sa v roku 2019 neuskutočnili. Dozorná rada ÚPN si plnila úlohy v zložení: doc. JUDr. Juraj Hamulák, PhD. (predseda Dozornej rady ÚPN), PhDr. László Bukovszky a Terézia Holecová.

2.2 ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

V roku 2019 nedošlo k zmenám v organizačnej štruktúre ÚPN. Bola zložená zo Sekretariátu predsedu Správnej rady ÚPN, Oddelenia ekonomiky a správy, Oddelenia sprístupňovania, Sekcie informatiky, Sekcie archívu, Sekcie vedeckého výskumu, Sekcie dokumentácie, Sekcie evidencií a samostatného Referátu Oral History. Na základe identifikovaných potrieb zefektívnenia vnútorných procesov pracovala správna rada ústavu na príprave novej organizačnej štruktúry a organizačného poriadku ÚPN, ktoré budú účinné od roku 2020.

2.3 PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Počas roku 2019 bolo v pracovnom pomere na ÚPN celkovo 69 zamestnancov. K 1 januáru 2019 ich bolo 66 (z toho 1 zamestnankyňa bola na rodičovskej dovolenke) a ku koncu roka 64 (z toho 1 zamestnankyňa na materskej a 2 zamestnankyne na rodičovskej dovolenke). Do pracovného pomeru počas roka nastúpili traja zamestnanci. Pracovný pomer ukončilo päť zamestnancov.

Vysokoškolské vzdelanie malo 52 zamestnancov (13 pracovníkov III. stupňa, 37 pracovníkov II. stupňa a 2 pracovníci I. stupňa), čo spolu predstavuje viac ako 75 % z celkového počtu zamestnancov. Stredoškolské vzdelanie malo 17 zamestnancov (8 úplné stredné všeobecné a 9 úplné stredné odborné vzdelanie), čo predstavuje necelých 25 %. Trinásť zamestnancov ÚPN malo vedecko-akademickú hodnosť PhD. (to je takmer 19 % z celkového počtu zamestnancov ústavu).

Na pozíciách vedúcich zamestnancov sa uskutočnila jedna zmena. S účinnosťou od 1. júna 2019 Správna rada ÚPN riadením Referátu Oral History dočasne poverila Mgr. et Mgr. Jána Endrődiho. Nahradil Mgr. Jána Mitáča, ktorý ukončil pracovný pomer v ÚPN.

Zamestnanci si aj v roku 2019 individuálne zvyšovali svoje vzdelanie. Pracovníkovi Sekcie vedeckého výskumu Mgr. et Mgr. Ondrejovi Podolcovi, PhD. bol po úspešnom absolvovaní habilitačného konania dňa 1. júna udelený vedecko-pedagogický titul docent. Prevažujúcou formou systematického vzdelávania zamestnancov bolo absolvovanie odborných kurzov a školení. V súvislosti s realizáciou úloh v oblasti správy registratúry ÚPN sa poverení pracovníci jednotlivých organizačných zložiek zúčastnili školení o vedení a správe registratúry a administratívneho systému. Novoprijatí zamestnanci sa oboznámili s BOZP, s predpismi o ochrane osobných údajov a so základnými internými normami ÚPN a podľa pôsobnosti a odbornej činnosti sa zúčastňovali aj na školeniach v oblastiach personalistiky, ekonomiky a rozpočtu, správy majetku štátu, vedenia účtovníctva a pod.

2.4 FINANCOVANIE

ÚPN mal na rok 2019 schválený transfer zo štátneho rozpočtu vo výške 1 915 829 €, (z toho na bežné výdavky 1 885 829 € a kapitálové výdavky 30 000 €). Z roku 2018 bolo v rámci kapitálových výdavkov na čerpanie v roku 2019 prenesených 31 000 € (na nákup osobného automobilu 20 000 € a na nákup servera a multifunkčného zariadenia 11 000 €).

Na základe žiadostí ÚPN bol transfer zo štátneho rozpočtu počas roka Ministerstvom financií SR navýšený celkovo o 155 519 € (bežný výdavky o 136 319 € a kapitálové o 19 200 €). V rámci prvého navýšenia o 118 819 €, realizovaného v apríli 2019, sa rozpočet ÚPN zvýšil o prostriedky určené na valorizáciu miezd a na úpravu platov za účelom stabilizácie odborných zamestnancov ÚPN, úpravu odmien členov správnej a dozornej rady v zmysle zákona o pamäti národa v súvislosti s výškou priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zistenej Štatistickým úradom SR za predchádzajúci kalendárny rok, ako aj na poistné a odvody. V rámci druhej úpravy, realizovanej v septembri, sa rozpočet ÚPN navýšil o prostriedky pridelené v zmysle uznesenia vlády SR č. 355 z 3. júla 2019, ktoré boli v sume 27 500 € určené na organizačné a finančné zabezpečenie podujatí k 30. výročiu Nežnej revolúcie (z toho na bežné výdavky 17 500 € a na kapitálové 10 000 €). Treťou úpravou, realizovanou v decembri, bol rozpočet ÚPN v rámci kapitálových výdavkov navýšený o prostriedky v sume 9200 € určené na obstaranie skenera mikrofilmov.

Celková výška transferu zo štátneho rozpočtu v roku 2019 tak predstavovala sumu 2 102 348 € (bežné výdavky 2 022 148 €, kapitálové výdavky 80 200 €).

Finančné prostriedky na bežné výdavky sa použili na financovanie úloh vyplývajúcich ústavu zo zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. Podľa rozpočtovej skladby boli financie v sume 1 001 055 € čerpané na mzdy zamestnancov, na poistné a príspevok do poisťovní vo výške 415 494 €, na tovary a služby 588 866 € a na transfery jednotlivcom 15 693 €.

V rámci rozpočtovej kapitoly Tovary a služby boli prostriedky čerpané na organizovanie podujatí súvisiacich s výkonom zákonom stanovených úloh ústavu najmä v oblasti verejného vzdelávania; systematického zhromažďovania, odborného, vedeckého a dokumentačného spracovávaní informácií, dokladov, dokumentov vzťahujúcich sa na dobu neslobody; poskytovanie výsledkov činnosti predovšetkým publikačnou a prezentačnou formou. Vzhľadom na skutočnosť, že ÚPN nedisponuje vlastnými priestormi, boli prostriedky z tejto kapitoly čerpané aj na nájomné za prenájom kancelárskych a archívnych priestorov (81 777 €) a na výdavky za energie a služby v kancelárskych priestoroch využívaných ÚPN na základe výpožičky (38 731 €). V zmysle zákona o pamäti národa boli členom Správnej a Dozornej rady ÚPN hradené odmeny za výkon funkcie v celkovej sume 185 331 €. Na zabezpečenie stravovania zamestnancov bolo čerpaných 26 701 €, na prídely do sociálneho fondu 8647 €.

Z účelovo viazaných prostriedkov v rámci bežných výdavkov bolo na realizáciu projektov v rámci Európskej siete Pamäť a solidarita (ENRS) čerpaných 50 000 €, na aktivity ústavu v súvislosti s predsedníctvom ÚPN v rámci Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície 18 327 € a na podujatia organizované pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie 16 463 €.

Kapitálové výdavky boli v roku 2019 čerpané vo výške 77 526 €, z toho na nákup päťmiestneho motorového vozidla 20 000 €, na nákup osemmiestneho vozidla 30 000 € a na nákup výpočtovej techniky 19 235 €. Na kapitálové výdavky spojené s realizáciou podujatí organizovaných pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie bolo čerpaných 8291 €.

Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu určené na rok 2019 boli čerpané na 99,82 %, zostatok transferu zo štátneho rozpočtu predstavuje 3714 €. Z tejto sumy tvorí zostatok na bežné výdavky 3 €, na kapitálové výdavky 965 € a zostatok z prostriedkov účelovo určených na podujatia organizované pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie predstavuje 2746 € (bežné výdavky 1037 € a kapitálové výdavky 1709 €). Nevyčerpané prostriedky budú v rámci zúčtovania odvedené do štátneho rozpočtu.

ÚPN v roku 2019 taktiež získal prostriedky z mimorozpočtových zdrojov, z predaja publikácií a za vydanie fotokópií 5223 € a od ostatných subjektov 1900€.

Majetok ÚPN mal k 1. januáru 2019 účtovnú hodnotu 672 830 €, znížením o oprávky v hodnote 649 076 € bola reálna hodnota majetku 23 754 €. V roku 2019 bol prírastok majetku v sume 77 526 €. ÚPN mal k 31. decembru 2019 majetok v účtovnej hodnote 750 356 €, znížený o oprávky v sume 673 309 €. Reálna hodnota majetku k 31. decembru 2019 bola 77 047 €.

2.5 TLAČ A MÉDIÁ

Pozornosť médií si ÚPN vyslúžil v súvislosti s odbornou činnosťou, s organizáciou vedeckých a osvetových podujatí, ako i diskusných večerov, oceňovaním politických väzňov, slávnostným odovzdávaním dekrétov účastníkom protikomunistického odboja, organizovaním pietnych spomienok, ale aj v súvislosti so súdnymi spormi na ochranu osobnosti.

K najsledovanejším aktivitám ÚPN v roku 2019 patrili podujatia pripravené k 30. výročiu Nežnej revolúcie. V médiách taktiež rezonovali aktivity v súvislosti s výročiami Slovenského národného povstania, prijatia protižidovských nariadení, úmrtia spisovateľa D. Tatarku, upálenia sa J. Palcha. V novembri 2019 zaujali aj dni otvorených dverí v Archíve ÚPN a akcie organizované v rámci Festivalu slobody. Médiá sa venovali aj činnosti príslušníkov a spolupracovníkov Štátnej bezpečnosti, symbolom a zločinom komunistického režimu, osobnostiam protikomunistického odboja, samizdatovej tvorbe v období komunistického režimu, prípadom osôb usmrtených na štátnej hranici, prenasledovaniu cirkví, likvidácii kláštorov, internácii rehoľných sestier, vzniku Slovenského štátu, koncu II. svetovej vojny, Bratislavskej Lýre 1989 či osobnostiam z regiónov. V roku 2019 médiá informovali aj o súdnych sporoch ÚPN na ochranu osobnosti, predovšetkým o ústavnej sťažnosti Ing. Andreja Babiša.

Odborníci ÚPN sa zúčastnili viacerých rozhlasových a televíznych debát, napr. v rámci relácie SK DEJINY, v spravodajstve RTVS, v Sobotných dialógoch, Nočnej pyramíde či v relácii Z prvej ruky Slovenského rozhlasu.

2.6 AGENDA SÚDNYCH SPOROV

Počas roka 2019 bol Ústav pamäti národa účastníkom konania v dvanástich súdnych sporoch, pričom zväčša išlo o žaloby, v ktorých sa žalobcovia domáhali určenia, že boli neoprávnene evidovaní v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti. V jednom spore, v ktorom už súd rozhodol v prospech Ústavu pamäti národa, bude následne rozhodovať o výške náhrady trov konania. V ďalšom spore súd rozhodol, že Ústav pamäti národa nemá ako úspešná strana sporu nárok na náhradu trov konania, keďže ide o verejnoprávnu inštitúciu.

V štyroch prípadoch išlo o spory pracovnoprávnej povahy. V jednom súd rozhodol v prospech žalobcu a zaviazal ÚPN uhradiť žalobcovi finančnú náhradu vo výške jeho 36 priemerných mesačných platov. Spor v súčasnosti rieši odvolací súd. V ďalšom prípade súd vyhlásil medzitýmny rozsudok, ktorým rozhodol, že okamžité skončenie pracovného pomeru žalobcu je neplatné.

V decembri 2019 vydal Ústavný súd SR nález vo veci sťažovateľa Ing. Andreja Babiša, ktorým rozhodol, že boli porušené práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv.

V roku 2019 nebola podaná žiadna nová žaloba, ktorej účastníkom konania by bol Ústav pamäti národa.

2.7 POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ ŠTÁTNYM ORGÁNOM

ÚPN poskytuje štátnym inštitúciám (Ministerstvo obrany SR, Národný bezpečnostný úrad, Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo) podklady na plnenie ich zákonných úloh. V roku 2019 ústav celkovo vybavil 1060 žiadostí štátnych orgánov SR a 12 žiadostí štátnych orgánov Českej republiky.

2.8 MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Na bilaterálnej úrovni pokračoval ÚPN v rozvoji spolupráce so zahraničnými partnerskými pamäťovými inštitúciami z Českej republiky (Ústav pre štúdium totalitných režimov a Archív bezpečnostných zložiek), z Poľska (Ústav národnej pamäti) a Maďarska (Historický archív maďarskej štátnej bezpečnosti, Komisia národnej pamäti). ÚPN spolupracoval aj s Úradom na dokumentáciu zločinov komunizmu Polície ČR a s Ústavom pre súčasné dejiny Akadémie vied Českej republiky. Nadviazal taktiež spoluprácu s pamäťovými inštitúciami z Lotyšska a Ukrajiny.

V rámci spolupráce s inštitúciami z Českej republiky pokračoval ÚPN v úzkej kooperácii s Ústavom pre štúdium totalitných režimov a s Archívom bezpečnostných zložiek, a to formou poskytovania digitálnych kópií archívnych dokumentov, odborných konzultácií, publikačnej činnosti a spracovania recenzných posudkov. Riaditeľ Sekretariátu predsedu SpR ÚPN Mgr. Jerguš Sivoš, PhD. je členom redakčných rád periodík Ústavu pre štúdium totalitných režimov *Securitas Imperii* a *Paměť a dějiny*. ÚPN taktiež spolupracoval s Oddelením pre vydávanie osvedčení – 3. odboj Odboru vojnových veteránov Ministerstva obrany Českej republiky a s Etickou komisiou pre oceňovanie účastníkov

odboja a odporu proti komunizmu, s členmi ktorej sa v roku 2019 uskutočnili dve pracovné rokovania (4. októbra v Bratislave a 26. novembra v Prahe).

Spolupráca s Ústavom národnej pamäti (IPN) vo Varšave a jeho regionálnymi pobočkami v Poľsku mala podobu vzájomnej účasti na vedeckých a odborných podujatiach, publikačnej činnosti, výmeny publikácií a spracovania recenzných posudkov. Riaditeľ Sekcie vedeckého výskumu ÚPN Mgr. Peter Jašek, PhD. je členom redakčnej rady časopisu IPN *Pamięć a sprawiedliwość*. Dňa 29. októbra 2019 ÚPN navštívila delegácia poľského IPN pod vedením zástupcu predsedu IPN Mateusza Szpytmu a riaditeľky Archívu IPN Marzeny Kruk. Obe strany sa zhodli na potrebe prehĺbenia vzájomnej spolupráce formou vedeckého a popularizačného spracovania spoločných historických tém, publikačnej činnosti a vzájomného zastúpenia v redakčných radách ústavných periodík. Na základe pozvania predsedu IPN J. Szareka navštívila delegácia ÚPN v dňoch 2. až 4. decembra 2019 vo Varšave sídlo poľského partnerského ústavu, zoznámila sa s činnosťou jeho organizačných zložiek a archívu. ÚPN spoločne s IPN pripravili výstavu *Bratia vo viere*, ktorá bola inštalovaná v priestoroch Národnej rady Slovenskej republiky v Bratislave a vo výstavných priestoroch IPN vo Varšave. ÚPN v spolupráci s Veľvyslanectvom Poľskej republiky na Slovensku taktiež pripravil dva odborné semináre a pokračoval v projekte venovanom zachyteniu spomienok poľských a slovenských účastníkov ilegálnej cezhraničnej prepravy literatúry v 70. a 80. rokoch 20. storočia. V dňoch 23. a 24. augusta 2019 sa delegácia ÚPN na základe pozvania ministra spravodlivosti Poľskej republiky zúčastnila vo Varšave podujatí organizovaných pri príležitosti Európskeho dňa pamiatky obetí stalinizmu a nacizmu.

V rámci spolupráce s inštitúciami z Maďarska sa 19. februára 2019 uskutočnila návšteva delegácie ÚPN na pôde Výskumného centra a archívu pre skúmanie histórie zmeny režimu s cieľom bližšieho spoznania tejto najmladšej pamäťovej inštitúcie v Maďarsku. Spolupráca s Historickým archívom maďarskej štátnej bezpečnosti a Komisiou národnej pamäti sa realizovala formou vzájomnej účasti na vedeckých a odborných podujatiach, ako aj formou vzájomného publikovania vedeckých výstupov a výmeny publikácií. ÚPN dňa 31. mája 2019 predstavil úlohy a činnosť svojho archívu pracovníkom Historického archívu maďarskej štátnej bezpečnosti.

Zástupcovia Ústavu pamäti národa v dňoch 14. až 16. januára 2019 navštívili Lotyšsko. Rokovania so zástupcami Centra pre verejnú pamäť, Lotyšského múzea vojny a Múzea okupácie Lotyšska vytvorili do budúcnosti priestor na užšiu spoluprácu v podobe výmeny publikácií, výstav, odborných textov, ale aj účasti na vedeckých konferenciách či na organizovanie hosťujúcich prednášok na Slovensku a v Lotyšsku. Riaditeľka Lotyšského múzea vojny Aija Fleija odovzdala pri tejto príležitosti podpredsedovi Správnej rady ÚPN Jánovi Pálffyemu dobové fotografie zachytávajúce udalosti Augusta 1968 v uliciach Bratislavy z pohľadu vojaka sovietskej armády. Návštevu zástupcov Ústavu pamäti národa v Lotyšsku a odovzdanie historických fotografií sprostredkovalo Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Rige. V rámci multilaterálnej spolupráce ÚPN v roku 2019 participoval na činnosti troch nadnárodných pamäťových združení – Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, Európskej siete Pamäť a solidarita a Platformy európskej pamäti a svedomia.

V roku 2019 Ústav pamäti národa predsedal Európskej sieti úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície. V rámci predsedníctva zorganizoval v Bratislave v dňoch 25. a 26. septembra výročné stretnutie predstaviteľov inštitúcií združených v Európskej

sieti (7 členských a 6 pozorovateľských krajín). V predvečer výročného stretnutia navštívil ÚPN spolkový splnomocnenec pre dokumenty štátnej bezpečnosti bývalej Nemeckej demokratickej republiky Roland Jahn, ktorého sprevádzal veľvyslanec Spolkovej republiky Nemecko na Slovensku Joachim Bleicker. S predsedom Správnej rady Ústavu pamäti národa Jánom Pálffym si vymenili skúsenosti so správou, sprístupňovaním a štúdiom dokumentov z proveniencie komunistickej tajnej polície, ale aj s finančným, personálnym a technickým zabezpečením fungovania oboch inštitúcií. Veľvyslanec Spolkovej republiky Nemecko na Slovensku na záver rokovania ocenil spoluprácu s Ústavom pamäti národa predovšetkým v rámci Festivalu slobody a Európskej siete Pamäť a solidarita. Dňa 25. septembra sa konalo pracovné rokovanie zástupcov inštitúcií Európskej siete, ktorého sa zúčastnilo 14 delegácií z 13 krajín. V popoludňajších hodinách zahraniční partneri navštívili Archív ÚPN a vo večerných hodinách sa vo Výstavnej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave uskutočnila vernisáž výstavy *Prísne tajné! Dejiny Štátnej bezpečnosti na Slovensku v rokoch 1945 – 1989*. Dňa 26. septembra sa v priestoroch Univerzitnej knižnice v Bratislave konala vedecká konferencia pod názvom *Využívanie archívnych dokumentov tajnej polície v odbornom a verejnom diskurze*. Účastníci konferencie si vypočuli príspevky prednášajúcich o skúsenostiach, rozsahu a spôsobe využívania archívnych dokumentov v jednotlivých krajinách. V popoludňajších hodinách zorganizoval ÚPN pre delegátov plavbu loďou po Dunaji k pamätníku obetí komunizmu *Brána slobody* pod hradom Devín. Počas plavby si účastníci vypočuli prednášku o železnej opone na Slovensku, ako aj o ilegálnych prechodoch a obetiach štátnej hranice. Zahraniční účastníci výročného stretnutia ocenili mimoriadnu odbornú i spoločenskú úroveň všetkých podujatí pripravených (internými kapacitami) ÚPN pri príležitosti jeho predsedníctva.

Ústav pamäti národa je prostredníctvom predsedu Správnej rady ÚPN zastúpený v Riadiacom výbore Európskej siete Pamäť a solidarita (ENRS), ktorý rozhoduje o projektoch realizovaných sieťou. ÚPN v ENRS zastupuje Slovenskú republiku. So Sekretariátom ENRS, ktorý predstavuje výkonnú zložku siete, podpísal ústav dohodu o podpore šiestich projektov: 1) Festivalu slobody; 2) výstavy *Po Veľkej vojne*; 3) vzdelávacích letákov pre študentov; 4) medzinárodnej konferencie k roku 1989; 5) odborného seminára *Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie. 75 rokov* a 6) európskeho pamäťového sympózia v Paríži.

V roku 2019 sa konali dve zasadnutie Riadiaceho výboru ENRS a jedno zasadnutie orgánov ENRS (Poradného výboru a Vedeckej rady). V dňoch 31. januára a 1. februára sa vo Varšave uskutočnili rokovania Poradného výboru a Vedeckej rady ENRS. Na plenárnom zasadnutí pracovníci Sekretariátu ENRS prezentovali prehľad aktivít siete a ťažiskových projektov realizovaných v roku 2018. Zároveň predstavili možnosti rozšírenia siete o ďalšie členské krajiny a aktivity plánované na rok 2019. Medzi projektmi najviac rezonovala medzinárodná výstava o dôsledkoch prvej svetovej vojny, každoročne organizované sympóziu európskych pamäťových inštitúcií, ale aj séria konferencií venovaných pádu komunistických režimov v roku 1989. Následná diskusia sa týkala otázok strednodobého a dlhodobého rozvoja siete, vrátane možnosti prijímania nových členských štátov. Prvé rokovanie Riadiaceho výboru ENRS sa vo Varšave uskutočnilo 26. marca. Výbor sa venoval otázke doriešenia rotujúceho predsedníctva v Riadiacom výbore ENRS, možnosti rozšírenia siete o ďalšie členské štáty a ťažiskovým projektom na rok 2019. Druhé rokovanie riadiaceho výboru bolo vo Varšave 18. októbra. Výbor sa venoval otázkam finančnej štruktúry siete, publikačnej činnosti a ťažiskovým projektom na rok 2020.

V dňoch 27. až 29. mája 2019 sa v Paríži uskutočnilo sympóziu európskych pamäťových inštitúcií pod názvom *The Making and Re-making of Europe 1919–2019* (Utváranie a pretváranie Európy 1919 – 2019). Na podujatí, ktorého sa zúčastnilo viac ako 150 zástupcov pamäťových inštitúcií, diplomatov a historikov z európskych štátov, sa diskutovalo o príčinách a dôsledkoch zlomových udalostí európskych dejín 20. storočia (predovšetkým o udalostiach rokov 1919, 1945 a 1989). Sympózia sa aktívne zúčastnili aj predstavitelia ÚPN. V rámci aktivít siete bola na Kamennom námestí v Bratislave 4. júla 2019 slávnostne otvorená putovná výstava *After the Great War. New Europe 1918–1923* (Po Veľkej vojne. Nová Európa 1918 – 1923). Expozícia, ktorú pripravila Európska sieť Pamäť a solidarita v spolupráci s historikmi z viacerých krajín, sa usiluje o ucelený výklad búrlivého začiatku medzivojnového obdobia definujúceho podmienky, v rámci ktorých sa neskôr začali utvárať autoritatívne a totalitné režimy.

V rámci spolupráce s Platformou európskej pamäti a svedomia sa pracovalo na odborných textoch, štatistikách a ilustračných materiáloch k pripravovanej medzinárodnej výstave *Európsky Gulag*.

2.9 SPOLUPRÁCA S ĎALŠÍMI PARTNERMI

Aj v roku 2019 ústav pokračoval v spolupráci s organizáciami politických väzňov. Predstavitelia Konfederácie politických väzňov Slovenska i Politických väzňov – Zväzu protikomunistického odboja viackrát navštívili ÚPN, kde spolu s vedením ústavu rokovali o príprave spomienkových podujatí, ako aj dlhodobějších projektov, akými sú napr. interaktívna mapa Slovenska s vyznačenými pamätníkmi a pamätnými miestami, či dodatočné vyhľadávanie ďalších informácií o obetiach komunistického režimu. Všetky strany sa taktiež zhodli na tom, že v záujme nastolenia spravodlivosti, je potrebné pokračovať v odškodnení obetí režimu a náprave spáchaných krívd.

Doterajšiu spoluprácu Bratislavského samosprávneho kraja a Ústavu pamäti národa spečatili podpisom Memoranda o partnerstve a spolupráci dňa 19. júna 2019 župan BSK Juraj Droba a predseda Správnej rady ÚPN Ján Pálffy. Cieľom spolupráce bude presadzovanie spoločných záujmov v otázkach pripomínania si historických výročí obdobia neslobody a spolupráca na vzdelávacích, osvetových a kultúrnych podujatiach a projektoch. Bratislavská župa je už viacero rokov partnerom Festivalu slobody, ktorý organizuje Ústav pamäti národa. Počas výročí Nežnej revolúcie obe inštitúcie spoločne pripravujú Víkend zatvorených hraníc, keď symbolicky uzavru hranice na Cyklomoste slobody, ktorý vedie ponad bývalú železnú oponu. V Devínskej Novej Vsi tiež odhalili pamätník 42 obetí železnej opony, ako aj pamätník Hartmuta Tautza, ktorý sa na hraniciach stal obeťou zločinu proti ľudskosti. Ústav pamäti národa v spolupráci s Bratislavskou župou pravidelne odovzdáva dekréty veteránom protikomunistického odboja.

Pri príležitosti 100. výročia založenia Univerzity Komenského udelil rektor univerzity Marek Števec v júni 2019 Ústavu pamäti národa pamätnú medailu. Ocenil ňou doterajšiu spoluprácu, nadštandardné vzťahy a pomoc ÚPN pri rozvoji Univerzity Komenského. Ústav pamäti národa a Univerzita Komenského už dlhodobo spolupracujú pri organizácii pietnych spomienok, diskusií a výstav.

Dňa 2. júla 2019 navštívil Ústav pamäti národa generálny riaditeľ Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici Stanislav Mičev. So zástupcami ÚPN diskutoval o spolupráci medzi oboma inštitúciami, najmä však o spracovaní databázy slovenských občanov väznených v táboroch Hlavnej správy vojnových zajatcov a internovaných (GUPVI) a tiež o odbornom seminári pri príležitosti 75. výročia Slovenského národného povstania. V prípade databázy vojnových zajatcov internovaných v ZSSR ide o dlhodobý projekt, ktorý má odbornej i širokej verejnosti ponúknuť doteraz najkomplexnejší zoznam občanov internovaných v sovietskych zajateckých táboroch po skončení druhej svetovej vojny. Zástupcovia ÚPN a Múzea SNP sa dohodli aj na vzájomnej výmene publikácií, fotografií a audiovizuálnych materiálov.

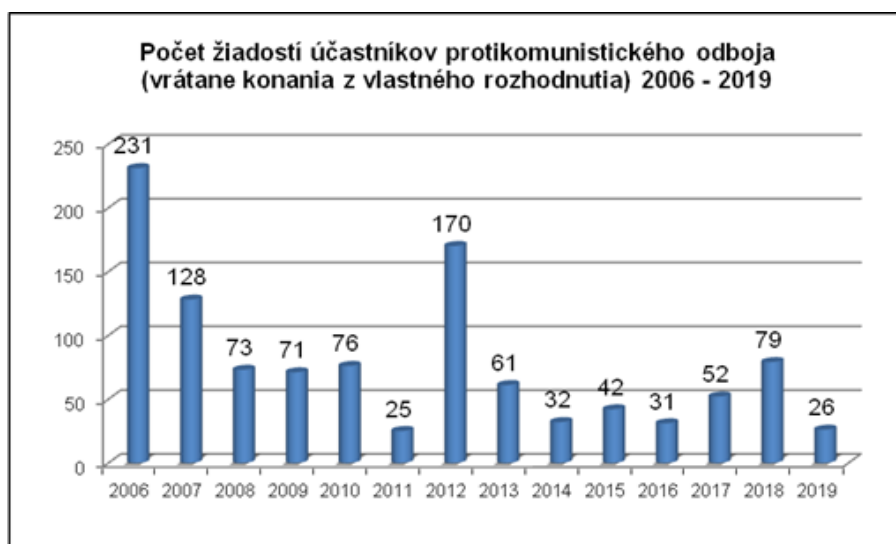
Ústav pamäti národa taktiež podporil iniciatívu na založenie múza obetí komunizmu na Slovensku, ktorú pripravili Jozef Hajko a František Mikloško.

3 AGENDA ÚČASTNÍKOV A VETERÁNOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

3.1 AGENDA ÚČASTNÍKOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

Podľa § 11 zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a podľa § 8 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa ÚPN rozhoduje o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja. Tento štatút je oprávnený získať občan, ktorý sa v období od 6. októbra 1944 do 17. novembra 1989 postavil na odpor proti komunistickému režimu. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe zákona. V prípadoch *in memoriam* môže ÚPN priznať postavenie účastníka protikomunistického odboja *in memoriam* aj z vlastného rozhodnutia. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe písomnej žiadosti, súčasťou ktorej je dotazník. Údaje z dotazníka sa podľa možnosti a dostupnosti údajov overujú vyhľadávaním náležitých dokumentov uložených v archívoch na území Slovenskej republiky a Českej republiky. Pri skúmaní oprávnenosti žiadosti sa zisťujú aj možné prekážky, ktoré definuje zákon.

Správna rada ÚPN uznesením z 15. marca 2019 zriadila Komisiu na preskúmavanie žiadostí o priznanie postavenie účastníka a veterána protikomunistického odboja ako svoj stály poradný orgán pre posudzovanie žiadostí, pri ktorých vyvstali nejasnosti vyžadujúce posúdenie a stanovisko viacerých odborníkov. Komisia má piatich členov, z ktorých traja sú zamestnancami ÚPN a dvaja sú nominantmi organizácií združujúcich politických väzňov a bývalých príslušníkov pomocných technických práporov. Správna rada ÚPN s účinnosťou od 15. marca 2019 za predsedu komisie menovala Mgr. Jerguša Sivoša, PhD. a za členov komisie Mgr. et. Mgr. Jána Endrődiho, Mgr. Pavla Pytlíka (všetci ÚPN) a Michala Radošinského (Konfederácia politických väzňov Slovenska). Komisia v roku 2019 zasadala šesťkrát a spracovala šesť žiadostí.

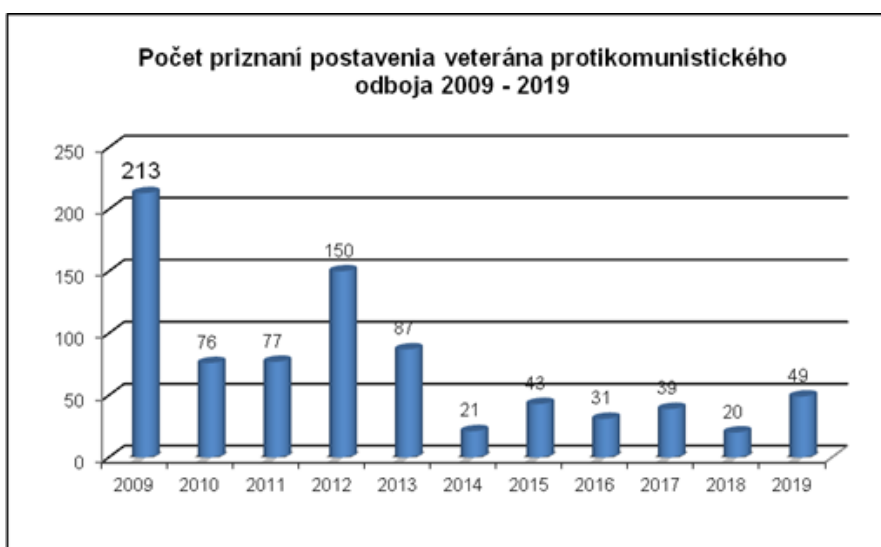
V roku 2019 začal ústav 26 konaní na základe písomných žiadostí a jedného vlastného rozhodnutia. Postavenie účastníka protikomunistického odboja priznal v 50 prípadoch, z toho 9 *in memoriam*. ÚPN zároveň vydal rozhodnutie a preukaz účastníka protikomunistického odboja. Najpočetnejšiu kategóriu tvorili osoby zaradené v minulosti

do pomocných technických práporov, druhú najčastejšiu kategóriu tvoria politickí väzni. K 31. decembru 2019 ÚPN priznal postavenie účastníka protikomunistického odboja celkovo 866 osobám, z toho 267 *in memoriam*.

3.2 AGENDA VETERÁNOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

Od roku 2009 ÚPN priznáva oprávneným žiadateľom aj postavenie veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 58/2009 Z. z. V roku 2019 ústav priznal a udelil štatút veterána protikomunistického odboja 49 osobám, pričom v 9 prípadoch išlo o postavenie veterána protikomunistického odboja *in memoriam*. V jednom prípade ÚPN využil ustanovenie § 11b ods. 2, písm. a) zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a konanie začal z vlastného podnetu. K 31. decembru 2019 ústav udelil štatút a vydal preukaz veterána protikomunistického odboja celkovo 806 osobám, z toho 265 osobám *in memoriam*. ÚPN predložil Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia informácie o všetkých doteraz udelených štatútoch.

Osoby, ktorým bol v roku 2019 udelený štatút veterána protikomunistického odboja (z toho *in memoriam*). Rozdelenie do krajov podľa súčasného bydliska či bydliska im blízkych osôb:

Banská Bystrica	Bratislava	Košice	Nitra	Prešov	Trenčín	Trnava	Žilina	Vlastný podnet
8/0	10/2	1/0	10/3	9/3	4/0	4/0	3/0	1/1

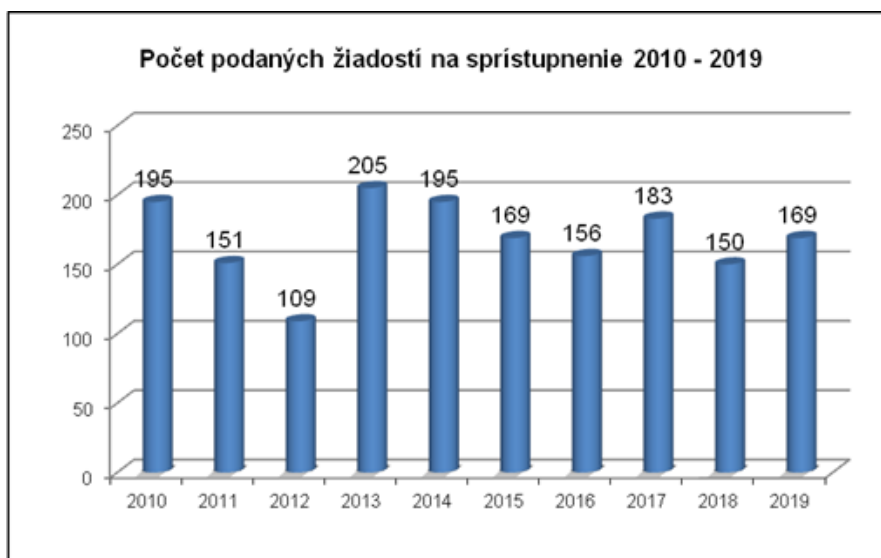
ÚPN na základe rozhodnutia Národnej rady SR a po iniciovaní a nadviazaní spolupráce s vyššími územnými celkami pokračoval v slávnostnom verejnom odovzdávaní dekrétov o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja žijúcim veteránom alebo blízkym osobám veteránov *in memoriam*.

Odovzdávanie dekrétov sa v roku 2019 uskutočnilo v sídlach štyroch vyšších územných celkov. V Bratislave bolo v spolupráci s Úradom Bratislavského samosprávneho kraja 3. apríla na odovzdanie pripravených 40 dekrétov, z toho 21 *in memoriam*. Slávnosť sa v tomto kraji uskutočnila po piaty raz. Dňa 11. apríla bolo v Nitre, v spolupráci s Úradom Nitrianskeho samosprávneho kraja, na odovzdanie pripravených 20 dekrétov, z toho 7 *in memoriam*, pričom odovzdávanie dekrétov sa v tomto kraji uskutočnilo po štvrtý raz. V spolupráci s Úradom Žilinského samosprávneho kraja sa 3. októbra slávnostná ceremónia uskutočnila v Žiline, na odovzdanie bolo pripravených 13 dekrétov, z toho 3 *in memoriam*. V tomto kraji sa odovzdávanie uskutočnilo po piaty raz. Štvrté slávnostné odovzdávanie dekrétov sa v spolupráci s Úradom Trnavského samosprávneho kraja uskutočnilo 8. októbra v Trnave. Na odovzdanie bolo pripravených 12 dekrétov, z toho 3 *in memoriam*. Odovzdávanie sa v tomto kraji uskutočnilo po štvrtý raz.

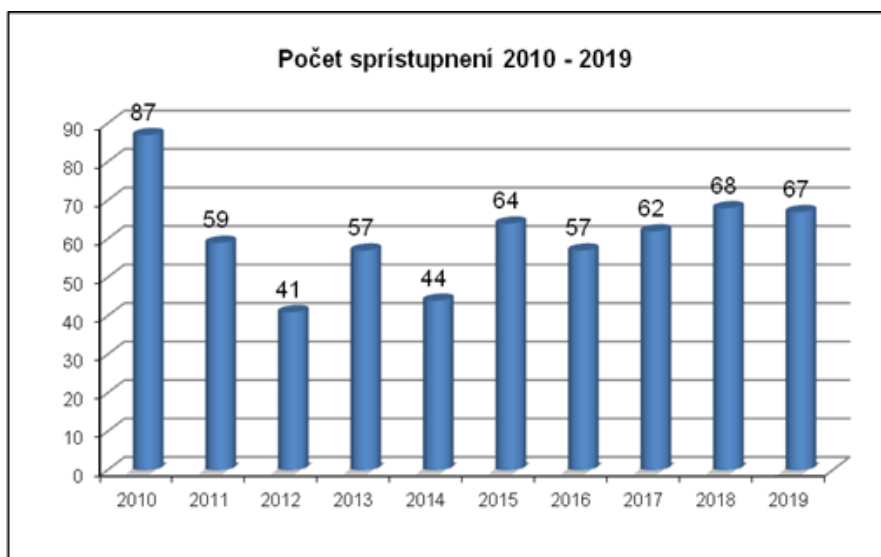
4 SPRÍSTUPŇOVANIE

Ústav pamäti národa na základe písomnej žiadosti podľa §§ 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sprístupňuje žiadateľom dokumenty po bývalých bezpečnostných zložkách štátu z obdobia rokov 1939 – 1989.

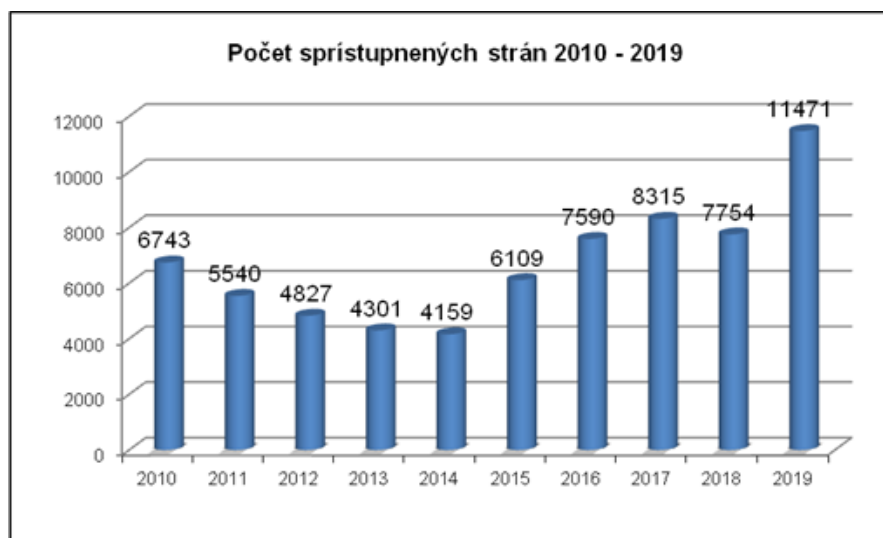
V roku 2019 ÚPN prijal 169 žiadostí fyzických osôb o sprístupnenie dokumentov.

V roku 2019 sa s dokumentmi vyžiadanými podľa §§ 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. oboznámilo 67 osôb.

ÚPN pripravil a žiadateľom v roku 2019 sprístupnil celkovo 11 471 strán dokumentov.

5 ARCHÍV

Archív ÚPN v zmysle zákona o pamäti národa eviduje, zhromažďuje, sprístupňuje, zverejňuje, spravuje a využíva dokumenty bezpečnostných orgánov hitlerovského Nemecka a Zväzu sovietskych socialistických republík a bezpečnostných orgánov štátu, vytvorené a zhromaždené v období od 18. apríla 1939 do 31. decembra 1989.

Štatút archívu mu bol priznaný rozhodnutím Odboru archívov a registratúr Ministerstva vnútra SR zo 7. augusta 2004. Ako archív právnickej osoby zriadenej zákonom podľa rozhodnutia Odboru archívov a registratúr Ministerstva vnútra SR nesie názov Archív Ústavu pamäti národa so sídlom v Bratislave. Na základe tohto rozhodnutia plní úlohy preberania, evidencie, ochrany, spracúvania, sprístupňovania a využívania archívnych dokumentov organizácie.

5.1 ARCHÍVNE FONDY

Archív Ústavu pamäti národa spravuje celkovo 2019,958 bm archívnych dokumentov. Spracované archívne dokumenty tvoria 1794,378 bm, z toho je 1645,633 bm inventarizovaných archívnych dokumentov, 148,745 bm tvoria usporiadané (ale neinventarizované) archívne dokumenty. Z celkového množstva spracovaných archívnych fondov (1794,378 bm) bude nutné v budúcnosti reinventarizovať 662,485 bm. Objem nespracovaných archívnych dokumentov k 31. decembru 2019 predstavoval 225,58 bm. Ku koncu roka 2019 Archív ÚPN celkovo spravoval 455 archívnych fondov a zbierok.

Sekcia archívu ÚPN zároveň spravuje historickú knižnicu bývalého Ústavu marxizmu-leninizmu a knižničný súbor periodických tlačí z bývalého vydavateľstva ÚV KSS Pravda ako aj príručnú knižnicu ÚPN. Tieto knižničné súbory sú uložené v depotoch Archívu ÚPN v rozsahu až 924 bm.

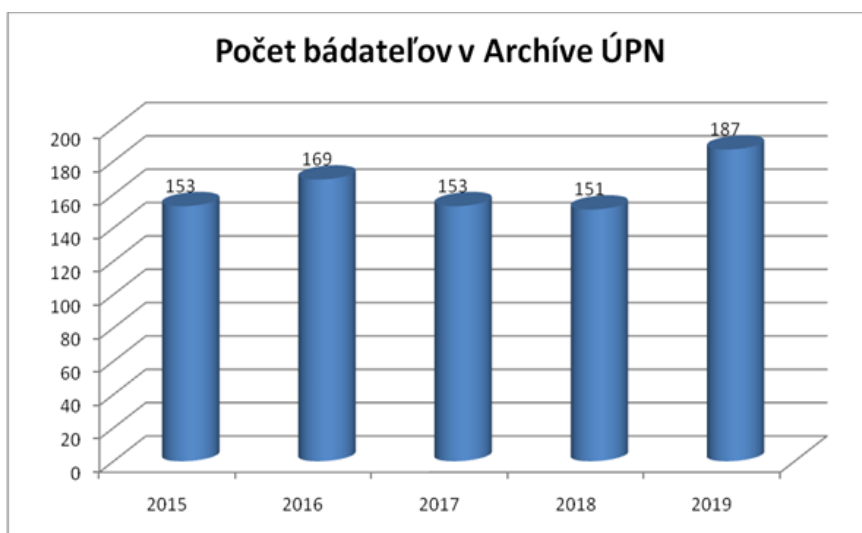
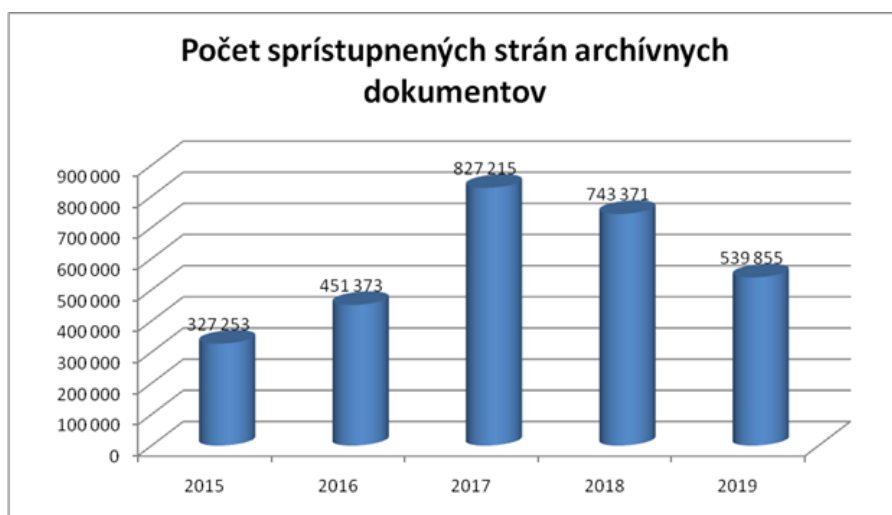
Zamestnanci ÚPN v roku 2019 inventarizovali dokumenty archívnych fondov: Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Levice (2 bm, 17 škatúl, 67 inventárnych jednotiek); Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Lučenec (1,75 bm, 12 škatúl, 63 inventárnych jednotiek); Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Mochovce (0,625 bm, 5 škatúl, 18 inventárnych jednotiek) a Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Nové Zámky (1 bm, 8 škatúl, 37 inventárnych jednotiek).

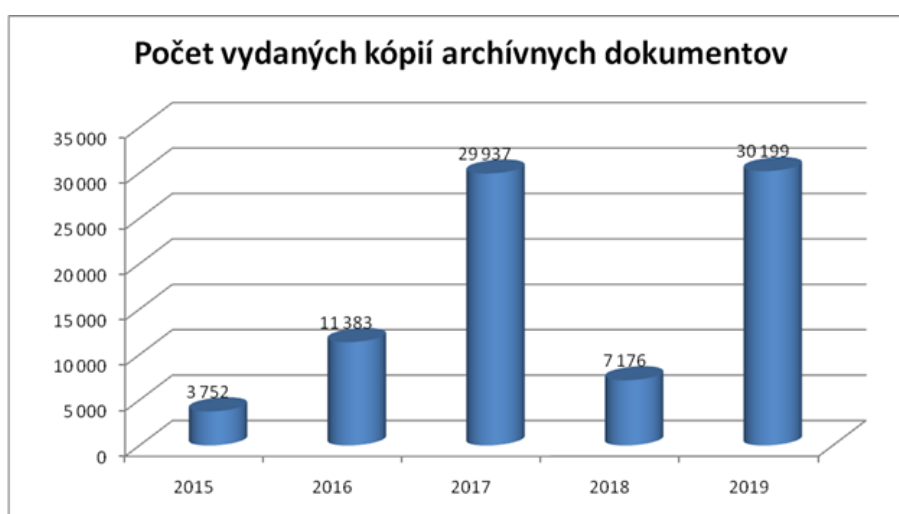
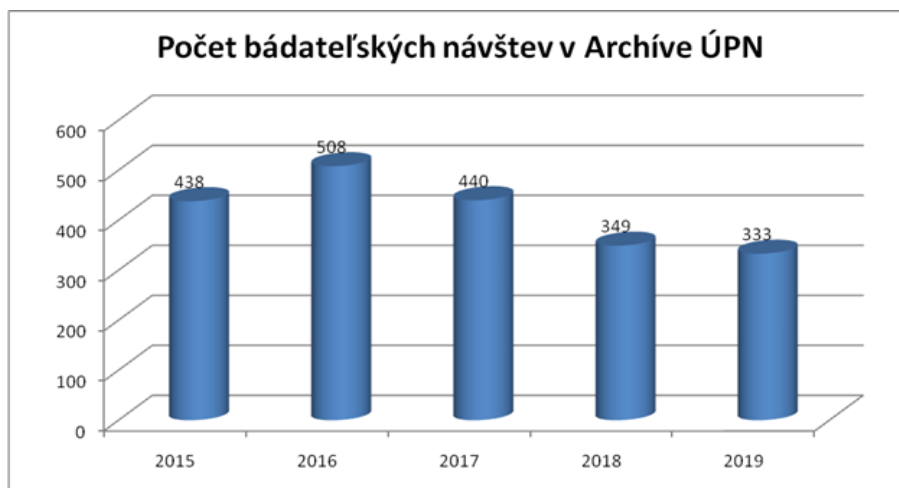
5.2 ARCHÍVNY INFORMAČNÝ SYSTÉM

V rámci budovania archívneho informačného systému prepisovali zamestnanci ÚPN kartotéky operatívnych príslušníkov Štátnej bezpečnosti a zväzkov Stredoslovenského kraja (2015 záznamov a 17 000 údajov) a archívnu knihu operatívnych zväzkov Krajskej správy ZNB Správa ŠtB Košice (2130 záznamov). Prepísané záznamy a údaje sa následne integrovali do informačného systému. Do archívneho informačného systému boli po verifikácii doplnené aj údaje z fondu Veliteľstvo Pohraničnej stráže v Prahe – prevzaté spisy (755 záznamov, 3775 údajov). Verifikovalo sa 11 500 záznamov fondového pododdelenia Krajská správa ZNB Správa ŠtB Bratislava, fond starých písomností. Spracovaný bol súpis osôb zadržaných na štátnej hranici v úseku 11. brigády Pohraničnej stráže v rokoch 1960 až 1970 (1849 záznamov, 11 092 údajov).

5.3 BÁDATEĽŇA

V roku 2019 Archív ÚPN bádateľom celkovo pripravil 539 855 strán archívnych dokumentov. V bádateľni študovalo 187 osôb (163 externých a 24 interných bádateľov), ktoré vykonali 333 bádateľských návštev. Žiadateľom vydal archív celkovo 30 199 študijných kópií archívnych dokumentov. Z pohľadu účelu sprístupnenia išlo o nasledujúce oblasti záujmu: vedecké bádanie (bakalárske, diplomové práce, výskumné projekty) – 111 bádateľov; nahliadnutia súkromného charakteru (napr. štúdium vlastného spisu, resp. blízkej osoby) – 33 bádateľov; spravodajstvo a publicistika – 23 bádateľov; nahliadnutia úradného charakteru – 12 bádateľov; príprava dokumentárnych filmov – 8 bádateľov. K najčastejšie sa vyskytujúcim tematickým okruhom štúdia patrili: perzekúcia osôb (34 bádateľov); dejiny cirkví, perzekúcia, vzťah cirkví a ŠtB (27 bádateľov); organizácia, metódy a činnosť ŠtB (20 bádateľov); genealogický výskum (18 bádateľov); problematika ochrany štátnych hraníc (13 bádateľov); obdobie Slovenskej republiky 1939 – 1945 (6 bádateľov); projekt Nenápadní hrdinovia (6 bádateľov); politický exil (5 bádateľov); dôchodkové zabezpečenie (4 bádateľovia); menšiny na Slovensku (4 bádateľovia); dejiny KSČ (3 bádateľovia); normalizácia (2 bádateľovia); súdne spory (1 bádateľ).

5.4 AKVIZIČNÁ ČINNOSŤ

V rámci akvizičnej činnosti ÚPN prevzal viacero zaujímavých prírastkov od fyzických osôb (Katarína Archlebová, Ľubomír Ďurina, Peter Regeš, Pavol Vitek, Margita Jaurová, Miloš Encinger, Helena Imrichová-Pekárová, Alexej Zlocha, Igor Sivák, Ľubomír Királ'-Varga, Pavol Šimovič, Milan Valentšík, Dorota Šimeková, Anna Kopčanová). K akvizíciám celoslovenského významu patria dokumenty od Juraja Hurného, torzo osobnej pozostalosti Juraja Ciekeru a dokumenty k Zbierke Podpisová akcia za náboženskú slobodu v ČSSR od Jána Šimulčíka. Počas roku 2019 pracovníci archívu spracovali akvizície v celkovom rozsahu 2180 jednotlivín.

5.5 ODBORNÁ A OSVETOVÁ ČINNOSŤ

Dňa 26. septembra 2019 sa pri príležitosti predsedníctva Ústavu pamäti národa v rámci Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia, na príprave ktorej sa Archív ÚPN aktívne podieľal – z organizačnej stránky i odbornými príspevkami. Cieľom konferencie bolo synteticky zmapovať aktuálny stav poznania a odbornej problematiky vo vzťahu k archívu bývalých komunistických

tajných služieb a stav spracovania fondov tajných polícií. Účastníci konferencie mali možnosť oboznámiť sa na mieste s prácou Archívu ÚPN, s podmienkami a výzvami, ktoré sú spoločné pre medzinárodnú archivársku obec.

Archív ÚPN každoročne prezentuje svoju činnosť – spolu s výberom zaujímavých dokumentov na aktuálne spoločenské témy – formou prehliadky priestorov archívu v rámci tzv. Dňa otvorených dverí Archívu ÚPN, ktorá je doplnená o odborný výklad. V roku 2019 archív prezentoval výber dokumentov pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie a pádu železnej opony. V priestoroch archívu bola inštalovaná stála expozícia venujúca sa železnej opone a Nežnej revolúcii. Pracovníci archívu pripravili pre verejnosť samostatnú tematickú výstavu, v rámci ktorej prezentovali najzaujímavejšie dokumenty identifikované počas rozsiahleho archívneho výskumu, ktorý bol realizovaný pracovníkmi sekcie v roku 2019.

6 EVIDENCIE A DATABÁZY

ÚPN v roku 2019 pokračoval v spracovaní, prepise a konsolidovaní údajov z registračných protokolov operatívnych zväzkov Správy kontrarozviedky v Bratislave a teritoriálnych útvarov ŠtB na Slovensku. V zmysle § 19 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. pripravuje na publikovanie evidenčné záznamy zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti. Zo 43 kníh registra Krajskej správy ZNB správy ŠtB Bratislava, Krajskej správy MV Nitra a XII. správy ZNB bol v roku 2019 spracovaný rukopis k 23 knihám.

V rámci projektu s názvom *Lepšie neskoro ako nikdy* spracúva ÚPN archívne záznamy a údaje z moskovských archívov o občanoch Slovenskej republiky odvečených či zadržaných v bývalom ZSSR po II. svetovej vojne. Dňa 26. apríla 2017 na základe Zmluvy o vzájomnej spolupráci z 15. novembra 2015 prevzal ÚPN od Múzea SNP na elektronickom nosiči fotokópiu kartotéky GUPVI týkajúcu sa československých vojenských zajatcov v ZSSR. ÚPN za rok 2019 spracoval 17 125 z celkového počtu 39 000 evidenčných kariet.

Štúdiom súdnych spisov bývalého Štátneho súdu v Bratislave, ktorý vykonával svoju činnosť v rokoch 1948 – 1952, vytvára ÚPN evidenciu súdne stíhaných osôb s uvedením trestných činov, za ktoré boli súdené, mien sudcov, prokurátorov, obhajcov, údajov o výške a druhu trestu, mieste výkonu trestu, o viacstupňových a rehabilitačných súdoch. Konsolidované údaje databázy sa vkladajú do archívneho informačného systému. K 31. decembru 2019 obsahuje databáza údaje k 3360 súdeným osobám.

7 VEDECKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA

7.1 OKRUHY VEDECKÉHO VÝSKUMU A DOKUMENTÁCIE

V rámci vedecko-výskumnej činnosti v roku 2019 ÚPN plnil výskumné a publikačné úlohy v desiatich a v rámci dokumentačnej činnosti v piatich okruhoch.

1) Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1939 – 1945

Riešitelia: doc. Mgr. et Mgr. Ondrej Podolec, PhD.; Mgr. Martin Garek, PhD.; PhDr. Tomáš Klubert, PhD.

Cieľom vedecko-výskumného okruhu je analýza politického systému a režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 v perspektíve ich vývoja a premien. Medzi priority výskumu patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odbojových aktivít, ako aj štrukturálne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti.

V roku 2019 O. Podolec vystúpil na vedeckej konferencii *1939. Rok zlomu. Slovensko a Európa na začiatku 2. svetovej vojny* s príspevkom *Konštituovanie vlády Slovenského štátu v roku 1939*. Ďalší riešitelia v rámci svojich publikačných výstupov reflektovali najnovšie publikácie k uvedenej téme a v časopise *Pamäť národa* spracovali recenzie (č. 3/2019) na publikácie o Alexandrovi Machovi (autor A. Hruboň) a Jozefovi Tisovi (autor J. Ward). Vybrané témy boli reflektované v tematických bulletinoch pre študentov (Vznik Slovenského štátu, Salzburské rokovania) a mediálnych výstupoch (80. výročie vzniku Slovenského štátu).

2) Osudy slovenských Židov 1939 – 1945

Riešitelia: Mgr. Pavol Makyna, PhD. (1/2 úväzok); Mgr. Martin Garek, PhD.

Výskum v rámci vedecko-výskumného okruhu je orientovaný tromi základnými smermi – zistenie a spracovanie základných údajov o židovskej komunite na Slovensku, obmedzovanie ľudských práv a majetková perzekúcia, ktorá sa týkala arizácií a likvidácií podnikového majetku Židov. Zároveň sa v rámci výskumu venuje pozornosť málo zmapovanej problematike prejavov antisemitizmu na Slovensku v období po skončení druhej svetovej vojny.

V roku 2019 realizoval riešiteľ vedecko-výskumného okruhu P. Makyna výskum v Slovenskom národnom archíve a v archívoch na regionálnej úrovni. Jeho výstupmi boli texty v časopise *Pamäť národa* zamerané na povojnové pogromy proti Židom. V rámci uvedeného okruhu sa riešiteľ podieľal na organizácii odborného seminára *Uzákonené bezprávie. Rasové zákonodarstvo na Slovensku a v Európe* (6. mája 2019), na ktorom vystúpil s príspevkom *Návrhy definície „pojmu Žid“ na Slovensku v rokoch 1938 – 1939*. Zároveň pracoval na doplnení rukopisu príručky o holokauste na Slovensku, ktorej vydanie, ako druhej publikácie v rámci edície *Príručky pre školy*, je plánované v roku 2020.

Druhý riešiteľ vedecko-výskumného okruhu M. Garek v rámci spracovania rukopisu vedeckej monografie na tému *Prenasledovanie Židov na hornej Orave 1939 – 1945* absolvoval archívny výskum v Slovenskom národnom archíve a v regionálnom Štátnom archíve v Dolnom Kubíne.

3) Nástup komunistického režimu

Riešiteľ: doc. Mgr. et Mgr. Ondrej Podolec, PhD.

Vedecko-výskumný okruh je zameraný na analýzu nástupu komunistického režimu k moci v bývalom Československu, na skúmanie jeho vývoja po prevzatí moci vo februári 1948 a na represívne nástroje, ktoré využíval na mocenské udržanie.

Riešiteľ počas roku uskutočnil archívny výskum v Národnom archíve Praha. Spracoval edíciu dokumentov o ohlase obyvateľstva Československa na výstavbu Berlínskeho múru (vyjde v časopise *Pamäť národa* č. 1/2020) a pripravil odbornú recenziu. Pracoval na zostavovaní zborníka *Nastolenie komunistického režimu v Československu vo februári 1948 a jeho dôsledky pre spoločnosť*, ktorý ÚPN plánuje vydať v roku 2020.

4) Protikomunistický odboj na Slovensku (1948 – 1953)

Riešiteľ: Mgr. Martin Garek, PhD.

Vedecko-výskumný okruh sa zameriava na komplexné zmapovanie foriem a prejavov protikomunistického odboja na Slovensku v rokoch 1948 – 1953, vrátane jeho doteraz neznámych aspektov a protagonistov.

V roku 2019 riešiteľ uskutočnil archívny výskum v Slovenskom národnom archíve a v regionálnom archíve v Dolnom Kubíne. Pripravil rukopis vedeckej štúdie *Katolícka akcia na Orave – vzbury a nepokoje v roku 1949* a spracoval edíciu dokumentov o protikomunistických vystúpeniach na Slovensku v súvislosti s Katolíckou akciou: Výsledky výskumu budú publikované v časopise *Pamäť národa* v roku 2020.

5) Politické procesy na Slovensku po roku 1948 a rehabilitácie

Riešiteľ: Mgr. Branislav Kinčok, PhD.

Vedecko-výskumný okruh sa zaoberá vykonštruovanými súdnymi procesmi najmä z prvej polovice 50. rokov a následnými rehabilitáciami v 60. rokoch. V rámci projektu vydal ÚPN v posledných rokoch viacero štúdií a dokumentov k rôznym politickým procesom.

Riešiteľ B. Kinčok pokračoval vo výskume problematiky politických procesov v 50. rokoch. Absolvoval výskumný pobyt v Národnom archíve Praha a uskutočnil archívny výskum v Archíve Ústavu pamäti národa. Vydal príručku pre študentov pod názvom *Politické procesy na Slovensku v rokoch 1948 – 1954*. Pokračoval v spracovaní rukopisu vedeckej monografie o procese s tzv. buržoáznymi nacionalistami (Husák a spol.). Spracoval rukopis vedeckej štúdie a edíciu dokumentov o komunistami

pripravovanom politickom procese s „frakciou v KSS“ K. Šmidke – F. Hagara, ktoré budú publikované v časopise *Pamäť národa* v roku 2020. Na vedeckej konferencii ÚPN o Dominikovi Tatarkovi predniesol príspevok *Dominik Tatarka a politické procesy v rokoch 1948 – 1954*. V časopise *Pamäť národa* č. 3/2019 publikoval recenzie publikácií o G. Husákovi.

6) Štát a cirkvi 1945 – 1989

Riešiteľ: Mgr. František Neupauer, PhD.

Vedecko-výskumný okruh sa venuje snahám vládnej moci v komunistickom Československu o využitie, resp. likvidáciu cirkví, pričom sa zameriava predovšetkým na tie aspekty, ktorým bola v doterajšej historiografii venovaná len okrajová pozornosť.

Riešiteľ okruhu F. Neupauer sa vo svojom výskume v roku 2019 zamerlal na problematiku spolupráce medzi slovenskými a poľskými veriacimi v období komunizmu. Podieľal sa na spracovaní tematickej výstavy *Bratia vo viere* (pripravená v spolupráci s Veľvyslanectvom Poľskej republiky na Slovensku a poľskou partnerskou inštitúciou IPN) a na dvoch sprievodných seminároch, na ktorých vystúpil s príspevkom. Na vydanie pripravil rozhovor s pátrom A. Gaburom (*Pamäť národa* č. 2/2019) a zborník o pátrovi F. Paňákovi, ktorý ÚPN plánuje vydať v roku 2020. Zúčastnil sa na vedeckej konferencii ÚPN venovanej osobnosti D. Tatarku s príspevkom *Dominik Tatarka a vzťah ku katolíckej cirkvi*. Spracoval kapitolu o postavení cirkví a veriach v období komunizmu do publikácie *1989. Cesta k slobode* a témy súvisiace s prenasledovaním cirkví do tematickej výstavy *N89. Cesta k slobode*. V súvislosti s 30. výročím Nežnej revolúcie sa podieľal aj na prednáškovej činnosti ÚPN na školách.

7) Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1968 – 1989

Riešiteľ: Mgr. Patrik Dubovský, PhD.

Cieľom vedecko-výskumného okruhu je mapovanie pôsobenia komunistického režimu v období tzv. normalizácie. Medzi priority patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odpor proti normalizačnému režimu, ako aj štrukturálne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti. Súčasťou výskumu je aj analýza procesov vedúcich k pádu komunistického režimu na Slovensku v roku 1989.

Riešiteľ vedecko-výskumného okruhu P. Dubovský uskutočnil archívny výskum v Archíve Ústavu pamäti národa. Spracoval rukopis vedeckej štúdie *Amnestovaný „FANATIK“*. *Salezián Ivan Gróf v strete so Štátnou bezpečnosťou* (*Pamäť národa* č. 4/2019) a edíciu dokumentov s názvom *Obavy bratislavskej ŠtB pred 1. výročím Sviečkovej manifestácie* (*Pamäť národa* č. 1/2019). Pokračoval vo finalizácii rukopisu monografie o J. Langošovi a na redakčnej príprave zborníka o zločinoch ŠtB a Pohraničnej strážne, ktorý ÚPN plánuje vydať v roku 2020. Spolupodieľal sa na príprave publikácie *1989. Cesta k slobode* a na organizácii vedeckej konferencie *Necenzurovaná tlač pred Novembrom 1989. Deň samizdatu* (pripravená v spolupráci s OZ samizdat.sk a Univerzitnou knižnicou v Bratislave), na ktorej vystúpil s príspevkom *Podiel Jána Langoša na tvorbe samizdatu Bratislavské listy*. Spolupodieľal sa na príprave textovej zložky tematickej výstavy *N89*.

Cesta k slobode a v súvislosti s 30. výročím Nežnej revolúcie sa podieľal aj na prednáškovej činnosti ÚPN na školách.

8) Násilná kolektivizácia

Riešiteľ: Mgr. Silvia Haladová, PhD.

Vedecko-výskumný okruh sa zameriava na násilnú kolektivizáciu ako formu perzekúcie obyvateľstva. Cieľom okruhu je mapovanie príčin, priebehu a dôsledkov násilnej kolektivizácie poľnohospodárstva na Slovensku, vrátane donucovacích a represívnych opatrení štátu proti roľníkom.

V roku 2019 riešiteľka projektu S. Haladová realizovala archívny výskum v Štátnom archíve v Trnave. Spracovala odbornú recenziu publikácie venovanej kolektivizácii (*Pamäť národa* č. 4/2019). Pripravovala rukopis vedeckej štúdie, ktorá bude zverejnená v časopise *Pamäť národa* v roku 2020 a spracovala tiež edíciu dokumentov o osudoch politického väzňa J. Hurného.

9) Pád komunistického režimu na Slovensku

Riešitelia: Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová, PhD.; doc. Mgr. et Mgr. Ondrej Podolec, PhD.; Mgr. Peter Jašek, PhD.

Vedecko-výskumný okruh sa zameriava na analýzu vnútropolitického vývoja na Slovensku v roku 1989, osobitne na problematiku formujúcej sa opozície a na analýzu udalostí Nežnej revolúcie vedúce k pádu komunistického režimu.

Riešitelia sa spolu s ďalšími pracovníkmi sekcie v rámci okruhu zamerali na prípravu výstupov v súvislosti s 30. výročím Nežnej revolúcie. O. Podolec a B. Katrebová Blehová absolvovali archívny výskum v českých archívoch (NAČR – fondy predsedníctva ÚV KSČ a ABS). Medzi najdôležitejšie publikačné výstupy patria texty v časopise *Pamäť národa* (dokumenty o plánovanom vydávaní študentského časopisu *Proglas* a rozhovor s jedným z tribúnov Nežnej revolúcie Milanom Kňažkom). Súčasťou výstupov bola popularizačná publikácia *Od totality k slobode. Nežná revolúcia 1989*, do ktorej vypracovali kapitoly riešitelia projektu, ako aj publikácia vydaná v spolupráci s denníkom SME a Klubom 89 (*1989. Cesta k slobode*, ed. J. Filo; autorsky do publikácie prispeli viacerí pracovníci sekcie). Riešitelia projektu vystúpili aj na viacerých vedeckých konferenciách v zahraničí a na Slovensku, kde vo svojich príspevkoch reflektovali vývoj a udalosti na Slovensku v roku 1989. Najvýznamnejším fórom bola medzinárodná vedecká konferencia *Annus Mirabilis. Rok 1989 a Slovensko. Od totality k demokracii*, ktorú Ústav pamäti národa zorganizoval v Bratislave. Riešitelia vedecko-výskumného okruhu, ako i ďalší pracovníci sekcie, sa zároveň podieľali aj na ďalších popularizačných výstupoch súvisiacich s výročím (výstavy v spolupráci so Slovenským národným múzeom, s Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika či Trnavským samosprávnym krajom, mediálne výstupy, ako aj zabezpečenie rozsiahlej prednáškovej činnosti na školách a v inštitúciách po celom Slovensku).

10) Slovenský politický exil v zápase proti komunistickému režimu

Riešiteľ: Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová, PhD.

Cieľom vedecko-výskumného okruhu je mapovanie aktivít slovenskej emigrácie v zápase s totalitným komunistickým režimom od roku 1948 do novembra 1989. Osobitne ide o prehľad a analýzu jednotlivých skupín (česko)slovenského exilu, hlavných predstaviteľov, organizácií a periodík, ako aj o ideovú orientáciu. Výskum zasadzuje slovenskú emigráciu a jej aktivity do širšieho kontextu studenej vojny.

Riešiteľka okruhu B. Katrebová Blehová sa v rámci výskumu zamerala na aktivity biskupa P. Hnilicu pôsobiaceho v Ríme, na problematiku slovenského exilu vo vzťahu k udalostiam roku 1989, ako aj na analýzu dostupných prameňov k problematike strešnej organizácie slovenského politického exilu: Svetového kongresu Slovákov. Absolvovala výskumný pobyt v Archíve bezpečnostných zložiek v Prahe. Vystúpila na konferencii o biskupovi Pavlovi Hnilicovi a publikovala vedeckú štúdiu o sledovaní biskupa Hnilicu Štátnou bezpečnosťou (*Pamäť národa* č. 2/2019). Pripravila tiež podklady na vydanie edície dokumentov – rezolúcií z generálnych zhromaždení Svetového kongresu Slovákov.

11) Personálna a organizačná rekonštrukcia krajských útvarov ŠtB

Riešiteľ: Mgr. Daniel Halčín

V rámci dokumentačného okruhu sa v roku 2019 realizovala digitalizácia dokumentov spravovaných Archívom Ministerstva vnútra Nitrianska Streda. Zo spracovaných dokumentov bol vytvorený zoznam 360 príslušníkov útvarov ŠtB Krajskej správy MV Žilina (1954 – 1960). Riešiteľ spracoval štúdiu o služobnej kariére náčelníka Odboru pasov a víz KS ZNB Banská Bystrica, ktorá bude publikovaná v časopise *Pamäť národa* č. 2/2020.

12) Spracovanie prehľadu tajných spolupracovníkov teritoriálnych útvarov rozviedky na Slovensku

Riešiteľ: Mgr. Michal Miklovič

Riešiteľ v rámci dokumentačného okruhu zostavil predbežný prehľad 590 tajných spolupracovníkov teritoriálnych útvarov rozviedky na Slovensku zaevidovaných v rokoch 1969 až 1989. Taktiež sa podieľal na digitalizácii dokumentov spravovaných Archívom Ministerstva vnútra Nitrianska Streda.

13) Spravodajské oddelenie 11. brigády Pohraničnej stráže v rokoch 1951 – 1989

Riešiteľ: Mgr. Vladimír Palko

Riešiteľ v roku 2019 spracoval rukopis monografie o vývoji, organizačnej štruktúre a činnosti Spravodajského oddelenia 11. brigády Pohraničnej stráže v rokoch 1951 – 1989, zapracoval pripomienky recenzentov a odovzdal rukopis do tlače. ÚPN publikáciu

vydá v roku 2020. Riešiteľ taktiež spracoval rukopis štúdie *Zahraničný tajný spolupracovník „RICHARD“ v službách spravodajských zložiek 11. brigády Pohraničnej stráže*, ktorý bol zverejnený v časopise *Pamäť národa* č. 2/2019 a rukopis štúdie *Antonín Brázdil – „eso v rukáve“ spravodajskej skupiny Malacky 11. brigády Pohraničnej stráže*, ktorý bude zverejnený v časopise *Pamäť národa* v roku 2020.

14) Databáza perzekvovaných za trestný čin nedovoleného opustenia republiky a nositelia súdnych perzekúcií

Riešiteľ: Emília Pastvová

Riešiteľka v roku 2019 ukončila spracovanie prehľadu za Východoslovenský kraj (1462 osôb, 6 vyšetrovateľov ŠtB, 7 prokurátorov a 64 sudcov). V databáze Stredoslovenského kraja spracovala prehľad 2759 perzekvovaných osôb, 11 vyšetrovateľov ŠtB, 38 prokurátorov a 79 sudcov. V rámci publikačnej činnosti pripravila článok o vedení agendy s problematikou emigrácie a o jej využití pri tvorbe štatistiky. Článok bude publikovaný v časopise *Pamäť národa* č. 2/2020.

15) Štátny dozor nad cirkvami

Riešiteľ: Mgr. et Mgr. Ján Endrődi

Počas roku 2019 realizoval riešiteľ archívny výskum v Štátnom archíve v Košiciach a v Štátnom archíve v Prešove, pracovisko Archív Poprad. Spracoval prehľad úradníkov zabezpečujúcich štátny dozor nad cirkvami na Krajskom národnom výbore Košice, Jednotnom národnom výbore Košice a Vysoké Tatry, Okresnom národnom výbore Gelnica, Košice-okolie, Kráľovský Chlmec, Moldava nad Bodvou, Revúca, Rožňava, Trebišov, Kežmarok, Levoča, Poprad a Spišská Nová Ves. V dôsledku poverenia riešiteľa riadením Referátu Oral History boli ďalšie výskumné aktivity dokumentačného okruhu pozastavené.

7.2 VEDECKÉ A ODBORNÉ KONFERENCIE, KOLOKVIÁ A SEMINÁRE

Ústav pamäti národa v roku 2019 samostatne alebo v spolupráci s partnerskými inštitúciami zorganizoval na Slovensku štyri vedecké konferencie a štyri odborné semináre. Ako spoluorganizátor sa taktiež podieľal na príprave dvoch významných medzinárodných vedeckých konferencií a jedného odborného seminára v zahraničí.

1) Odborný seminár *Uzákonené bezprávie. Rasové zákonodarstvo na Slovensku a v Európe*

6. máj 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátor: Slovenské národné múzeum – Múzeum holokaustu

Podujatie sa konalo pri príležitosti smutného 80. výročia prijatia prvých protižidovských nariadení Slovenským štátom v apríli 1939 (čo je zároveň aj dátum, ktorým podľa zákona č. 553/2002 Z. z. začína obdobie neslobody). Cieľom seminára bolo priblížiť verejnosti najnovšie poznatky o problematike protižidovského zákonodarstva na Slovensku v období po Mníchovskej dohode. Účastníci seminára vo svojich príspevkoch analyzovali nielen genézu a charakter samotného zákonodarstva, ale dotkli sa aj jeho praktickej aplikácie, ktorá viedla k postupnému a systematickému odbúraniu ľudských a občianskych práv židovských spoluobčanov po roku 1939.

Prednášajúci a príspevky:

- Katarína ZAVACKÁ (Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied): *K prvým slovenským legislatívnym „ideovým návrhom“ štátom organizovanej lúpeže židovského majetku*
- Ivan KAMENEC (Historický ústav Slovenskej akadémie vied): *Poznámky ku konkrétnej realizácii niektorých právnych noriem antisemitskej politiky na Slovensku*
- Pavol MAKYNA (Ústav pamäti národa): *Návrhy definície „pojmu Žid“ na Slovensku v rokoch 1938 – 1939*
- Ľudovít HALLON (Historický ústav Slovenskej akadémie vied): *Evolučná a revolučná fáza formovania protižidovskej a arizačnej legislatívy Slovenskej republiky 1939 – 1945*
- Madeline VADKERTY: *Ľudia píšu Tisovi o židovskej otázke*
- Peter BORZA (Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, Košice): *Reakcia gréckokatolíkov na tzv. riešenie židovskej otázky*

2) Vedecká konferencia Dominik Tatarka. Spisovateľ vo víre doby

14. máj 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátori: Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzitná knižnica v Bratislave

Interdisciplinárna vedecká konferencia bola venovaná životu a dielu slovenského spisovateľa a disidenta D. Tatarku, ktorý literárnou tvorbou a spoločenskou angažovanosťou zanechal výraznú stopu v slovenskom umení a spoločnosti v 20. storočí. Konala sa pri príležitosti 30. výročia od úmrtia spisovateľa. Program konferencie bol rozdelený na bloky venované analýze Tatarkovej umeleckej i spisovateľskej tvorby a historickej reflexii osobnosti D. Tatarku na pozadí míľnikov slovenských dejín 20. storočia.

Prednášajúci a príspevky:

- Mária BÁTOROVÁ (Ústav svetovej literatúry Slovenskej akadémie vied): *Osobnosť a dielo Dominika Tatarku proti noci 20. storočia*
- Dominika KRIŠŠÁKOVÁ (Praha): *Život a tvorba Dominika Tatarku v normalizačnom období*
- Lucyna SPYRKA (Sliezska univerzita, Katovice): *Tvorba Dominika Tatarku v poľských prekladoch*
- Viliam JABLONICKÝ: *Tatarkova kultúrna koncepcia*

- Branislav KINČOK (Ústav pamäti národa): *Dominik Tatarka a politické procesy v rokoch 1948 – 1954*
- Josef HALLA (Masarykova univerzita v Brne): *Dominik Tatarka a jeho kontakty s českým disentem*
- František NEUPAUER (Ústav pamäti národa): *Dominik Tatarka a katolícka cirkev*
- Jerguš SIVOŠ (Ústav pamäti národa): *Dominik Tatarka v sieti ŠtB*

Účastníci okrúhleho diskusného stola:

- Ján BUDAJ
- Dušan DUŠEK
- Peter DAROVEC (Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave)

3) Odborný seminár *Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie. 75 rokov*

10. september 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Veľvyslanectvo Poľskej republiky na Slovensku

Spoluorganizátori: Poľský inštitút v Bratislave, Európska sieť Pamäť a solidarita

Úlohou seminára bolo analyzovať a porovnať dve významné protinacistické povstania, ktoré vypukli v roku 1944 – Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie. Program podujatia bol rozdelený do dvoch blokov. V rámci prvého priblížili traja poprední poľskí odborníci slovenskej verejnosti Varšavské povstanie a jeho miesto v pamäti poľského národa. Osobitný príspevok sa venoval účasti Slovákov vo Varšavskom povstaní. Ďalší analyzoval paralely a rozdiely medzi Varšavským povstaním a SNP. V programe podujatia sa našiel priestor aj pre príspevky venované vojenskej stránke SNP a účasti slovenských žandárov v Povstaní. Podujatie bolo zakončené projekciou filmu *Cudzinci vo Varšavskom povstaní* režisérky M. Brama.

Prednášajúci a príspevky:

- Andrzej KUNERT (Ministerstvo kultúry Poľskej republiky): *Varšava, prvé hlavné mesto slobody*
- Michał WÓJCIUK (Múzeum Varšavského povstania, Varšava): *Slováci vo varšavskom podzemí počas druhej svetovej vojny a ich účasť vo Varšavskom povstaní*
- Jacek SAWICKI (Ústav národnej pamäti, Varšava): *Boj o pamiatku na Varšavské povstanie*
- Tomáš KLUBERT (Ústav pamäti národa, Bratislava): *Vojenské aspekty Slovenského národného povstania*
- Juraj LEPIŠ (Múzeum Slovenského národného povstania, Banská Bystrica): *Slovenské národné povstanie a Varšavské povstanie: rozdiely a paralely*
- Jerguš SIVOŠ (Ústav pamäti národa, Bratislava): *Slovenskí žandári v odboji a v Povstaní*

4) Medzinárodná vedecká konferencia *Revoluce 1989 v regiónoch. Cesta ke zhroucení starého a počátky nového režimu v krajích a okresech Československa 1985 – 1990*

11. a 12. september 2019, Praha (ČR)

Organizátori: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní archiv Praha, Jihočeské museum v Českých Budějovicích, Ústav paměti národa

Medzinárodná vedecká konferencia sa zamerala na udalosti roku 1989 v regiónoch bývalého Československa. Na podujatí vystúpilo 25 českých a slovenských historikov.

Prednášajúci a príspevky:

- Martin DOLEJSKÝ: *Komunistická strana Československa v okrese Praha-východ v letech 1985–1989*
- Nina PAVELČÍKOVÁ: *Vztah oficiální politiky a disentu k ekologickým problémům Ostravska v letech 1985–1991*
- Irena KRČILOVÁ: *Pelhřimov na konci osmdesátých let 20. století*
- Lukáš KOPECKÝ: *Poslední rok poslance Václava Davida*
- Pavel VANĚK: *Listopadové dny u 5. brigády Pohraniční stráže*
- Matěj MATELA: *Protirežimní aktivity a revoluce 1989 na Jesenicku*
- Adam BIELESZ: *Rok 1989 na bratislavských univerzitách*
- Jitka VANDROVCOVÁ: *Muzeum husitského revolučního hnutí v revolučním hnutí*
- František KOTĚŠOVEC: *„Čas oponou trhnul“ (Poslední dva měsíce existence OV KSČ v Prachaticích)*
- Elena LONDÁKOVÁ: *Ochranárska opozícia – „Bratislava nahlas“*
- Jan NEDVĚD: *Listopad 1989 v Karlových Varech*
- Michal MIKLOVIČ: *Oblasťný odbor ŠtB Banská Bystrica. Koniec režimu na krajskom rozviednom útvare*
- Jan ZERBST: *Kritická diskurzivní analýza textů otištěných regionálním týdeníkem Znojensko od 17. listopadu 1989 do 9. června 1990*
- Jiří URBAN: *Reflexe událostí roku 1989 v Pardubicích*
- Peter JAŠEK: *Nežná revolúcia na západnom Slovensku (na príklade Trnavy, Nitry a Trenčína)*
- Josef HALLA: *Mezi dvěma listopady aneb zrod nové politické reprezentace na území dnešního Karlovarského kraje v letech 1989–1990*
- Nina PAVELČÍKOVÁ: *Předvečer a průběh tzv. sametové revoluce na Ostravsku*
- Klára KOHOUTOVÁ: *„Dneska celá Praha, zítra celá země!“ Listopad 1989 na východním Slovensku*
- Tomáš HUBÁLEK: *Počátky formování OF v Olomouci*
- Martin JUŘICA: *Opožděný „Samet“ v Ostravě*
- Kamil POLEHLA: *Moravská karta jako předvolební téma*
- Jiří PETRÁŠ: *Rok 1989 – komparace tří regionů (severní, jižní a východní Čechy)*
- Lukáš VALEŠ: *Aktéři sametové revoluce na českých náměstích*
- Libor SVOBODA: *StB a opozice v regiónoch v roce 1989*

5) Medzinárodná vedecká konferencia *Využívanie archívnych dokumentov tajnej polície v odbornom a verejnom diskurze*

26. september 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Európska sieť úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, Univerzitná knižnica v Bratislave

Prednášajúci a príspevky:

- Ainars BAMBALS, Gints ZELMENIS (Latvijas Nacionālais Arhivs, Lotyšsko): *Využívanie archívnych dokumentov KGB v lotyšskej SSR. Lotyšská skúsenosť*
- Constantin BUCHET (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Rumunsko): *Dlhý cyklus represíí v Rumunsku: banalita zla a sprístupňovanie archívov Securitate*
- Gergő Bendegúz CSEH (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Maďarsko): *Archívny vývoj v Národnom pamätnom parku v obci Recsk. Prípadová štúdia*
- Franciszek DĄBROWSKI (Instytut Pamięci Narodowej, Poľsko): *Záznamy bývalých komunistických bezpečnostných služieb vo verejnom diskurze v Poľsku: súdne konania, výskum a verejná mienka*
- Dagmar HOVESTÄDT (Bundesbeauftragter für die Stasi-Unterlagen, Nemecko): *Medzinárodná a digitálna výmena. Nové spoločné projekty v archívoch Stasi*
- Gregor JENUŠ (Arhiv Republike Slovenije, Slovinsko): *Využívanie archívnych dokumentov bývalej slovinskej tajnej polície v odbornom a verejnom diskurze – výzvy a skúsenosti Slovinského národného archívu*
- Jana MAŤAŠOVÁ, Pavol PYTLÍK (Ústav pamäti národa): *Postavenie, využívanie a úloha archívnych dokumentov Štátnej bezpečnosti v odbornom a mediálnom diskurze od vzniku ÚPN až po súčasnosť*
- Boris MIHAILOV (Bulharsko): *Komisia o vzázkoch a sprístupňovaní archívov štátnej bezpečnosti*
- Světlana PTÁČNÍKOVÁ (Archiv bezpečnostních složek, Česká republika): *Badatelský komfort jako jeden z hlavních cílů Archivu bezpečnostních složek*
- Ardita REPISHTI (Autoriteti Për Informimin mbi Dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit, Albánsko): *Výzvy vedeckého výskumu pri spolupráci s univerzitami a akademickými inštitúciami*

6) Medzinárodná vedecká konferencia *Power Seized. East-Central Europe Ruled by the Communist Parties (1948–1956)*

3. a 4. október 2019, Budapešť (Maďarsko)

Organizátori: Nemzeti Emlékezet Bizottság, Instytut Pamięci Narodowej, Ústav pamäti národa, Ústav pro studium totalitních režimů

Medzinárodná vedecká konferencia bola druhým ročníkom série konferencií venovaných problematike komunistických strán po druhej svetovej vojne (prvý ročník sa konal vo Varšave, tretí ročník sa v roku 2020 uskutoční v Bratislave). Zamerala sa na vládu komunistických strán v období rokov 1948 – 1956, vrátane najkrvavejšieho obdobia stalinizmu. Na podujatí vystúpilo 29 bádateľov z viacerých krajín strednej a východnej Európy.

Prednášajúci a príspevky:

- Mirosław SZUMIŁO: *The Communist Elite of Power in Poland and Czechoslovakia in the Period of Stalinism. An Attempt to Compare*
- Marta PASZEK: *Influence of the Polish United Workers' Party (PZPR) on Military Judges and their Judgements, 1948–1955*
- Bartłomiej KAPICA: *Gomułka's Ideologist. Władysław Bieńkowski and His Role in 'Rightist-nationalist Deviation' Accusation in 1948–1955*
- Detelina DINEVA: *The Bulgarian Communist Regime's Policy against Its (Perceived) Opponents, 1948–1956*
- Enis SULSTAROVA: *Resisting De-Stalinization. Communist Albania in the Years 1953–1956*
- Aleksandar ZIVOTIC: *Stalinism without Stalin. Yugoslav (People's) Army as the Backbone of Tito's Regime, 1948–1954*
- Gábor SZILÁGYI: *The Leadership of the Hungarian Working People's Party, 1948–1953*
- Barbara BANK: *An Example of Communist Justice. The Strictly Confidential Legislative Decree No. 26 of 1950*
- István ÖTVÖS: *Illegal Proceedings and their Political Usage in Hungary*
- Piotr BUDZYŃSKI: *The Real Masters of the Academy? Organizations of the Polish United Workers' Party at Polish Universities during Stalinian Period*
- Dragomir BONDŽIĆ: *The Communist Party of Yugoslavia and Belgrade University, 1945–1955*
- Arjan SHANINI: *The Sovietization of Albanian Education, 1948–1956*
- Dániel József HOLLÓSI: *The Nationalization of the Hungarian Industry*
- Dániel LUKA: *Commissars in the Office in the Field? Transformation of Agricultural Administration in Hungary, 1945–1956*
- József Ö. KOVÁCS: *Liquidation of Traditional Peasant Societies in Hungarian and East-German Aspects*
- Rafał ŁATKA: *'The One Who Survived'. Catholic Church in Poland in Stalinist Period in the Policy of Polish People Republic*
- Krasimira TODOROVA: *The Show Trial against Evangelical Churches in Bulgaria in 1949*
- Viktor Attila SOÓS: *Another Persecution against the Church. The Grósz Trial*
- Gergely ISÓ: *Church Persecution from the Lutheran Point of View. The Situation of the Evangelical-Lutheran Church in Hungary between 1948 and 1956*
- Kim FREDERICHSEN: *The Sovietization of Eastern Europe as Reflected in the Cultural Cold War*
- Anna MARCINKIEWICZ-KACZMARCZYK: *'What Does a Socialism Give Women?' Soviet Patterns Disseminated by the Women's League in Polish People Republic during the Period from 1948–1956*
- Aleš GABRIČ: *Slovene Cultural Scene under the Soviet Influence*
- Michał PRZEPERSKI: *Ship without the Rudder. The Polish Journalism and the Attempt at Self-Correction of the System after 20th Congress of the CPSU*
- Paweł SASANSKA: *Authorities, Press and Journalists in Poland between the 20th CPSU Congress and October 1956*
- Domokos SZOKOLAY: *'Whatever the Regime, Hungary Is Our Country.' The Fate of Former Resisters and Middle-Class Hungarians after 1945*
- Jakub TYSZKIEWICZ: *'Soviet Related Matters'. U. S. Policy toward Poland and Other Communist Countries in Eastern Europe, 1948–1956*

- Jacek TEBINKA: *British Policy towards the Soviet Bloc Countries, 1948–1956. From Satellite States to the National Communism in Poland*
- Paweł JAWORSKI: *Neutral during the Cold War? Sweden and the Soviet Satellites, 1948–1956*
- Agata DOMACHOWSKA: *Albanian Opposition in Exile after World War II. Organization, Areas of Activities and Internal Divisions*

7) Vedecká konferencia *Deň samizdatu. Necenzurovaná tlač pred Novembrom 1989*

11. október 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátori: Univerzitná knižnica v Bratislave, OZ samizdat.sk

Vedecká konferencia bola zameraná na mapovanie fenoménu samizdatu v našich dejinách i v zápase s komunistickým režimom. Cieľom bolo poukázať na odbornú, informačnú, vzdelávaciu i politickú úlohu samizdatu a načrtnúť prirodzené, hoci obsahovo rôznorodé prepojenie samizdatovej tvorby a distribúcie v Čechách a na Slovensku. Jednotlivé príspevky sa venovali aj reakcii režimu na vydávanie samizdatov, osobitne na aktivity Štátnej bezpečnosti a trestnoprávne postihy vydavateľov. Podujatie vytvorilo priestor na prezentácie pamätníkov a pracovné stretnutie redaktorov, tlačiarov a distribútorov samizdatov zo Slovenskej republiky i Českej republiky.

Prednášajúci a príspevky:

- František MIKLOŠKO: *Samizdat ako fenomén slobody, zjednocovania a kultúry*
- Ján ČARNOGURSKÝ: *Politický samizdat na Slovensku s označením vydavateľa*
- Patrik DUBOVSKÝ: *Podiel Jána Langoša na tvorbe samizdatu Bratislavské listy*
- Dušan SKÁLA: *O HOST-u jen dobré*

Účastníci okrúhlych diskusných stolov:

- Martin Milan ŠIMEČKA
- Ján BUDAJ
- Jiří GRUNTORÁD
- Július BROCKA
- Tibor KOČÍK
- Martin LAUKO
- Miroslav SVOBODA
- Ján ČARNOGURSKÝ
- Michal HOLEČEK
- Pavol HRIC
- František PETRÁŠ
- Dušan SKÁLA

8) Seminár *Bratia vo viere*

29. október 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Veľvyslanectvo Poľskej republiky na Slovensku

Spoluorganizátor: Instytut Pamięci Narodowej (Ústav národnej pamäti), Poľsko

Cieľom odborného seminára bolo priblížiť tému spolupráce medzi poľskými a slovenskými katolíkmi v období vlády komunistického režimu. Príspevky analyzovali konkrétne príklady úspešnej spolupráce (tajné vysviacky slovenských kňazov v Poľsku či tajná preprava náboženskej literatúry cez Poľsko na Slovensko). Seminár bol sprievodným podujatím vernisáže výstavy s rovnakým názvom.

Prednášajúci a príspevky:

- Jozef HALKO (Univerzita Komenského, Bratislava): *Reakcia slovenských veriacich na návštevu svätého pápeža Jána Pavla II. v Poľsku*
- Mirosław SZUMIŁO (Instytut Pamięci Narodowej, Varšava): *Tajná spolupráca poľských a slovenských katolíkov v období komunizmu 1956 – 1989*
- František NEUPAUER (Ústav pamäti národa): *Spolupráca a solidarita Poliakov a Slovákov počas komunizmu*

9) Medzinárodná vedecká konferencia *Annus Mirabilis. Rok 1989 a Slovensko: Od totality k demokracii*

12. a 13. november 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátori: Európska sieť Pamäť a solidarita, Klub 89, Slovenské národné múzeum, Slovenský národný archív

Medzinárodná vedecká konferencia pod záštitou prezidentky SR Zuzany Čaputovej sa uskutočnila pri príležitosti 30. výročia pádu komunistického režimu na Slovensku s cieľom prezentovať najnovšie výsledky vedeckého výskumu, analyzovať geopolitický kontext pádu komunistických režimov a vzájomný vplyv rôznych faktorov na politický vývoj koncom 80. a začiatkom 90. rokov. Zmyslom podujatia nebola len analýza udalostí vo východnom bloku, ale aj úloha a vplyv západných mocností na dianie v regióne. Príspevky sa venovali priebehu revolúcií v štátoch strednej a východnej Európy a analyzovali konkrétny vývoj v jednotlivých krajinách. Konferencia mala interdisciplinárny charakter a poskytla priestor pre bádateľov zo širokého spektra spoločenských vied (historikov, sociológov, politológov a pod.). Dva panely konferencie sa venovali vývoju v bývalom Československu a osobitne na Slovensku, vrátane analýzy vývoja v komunistickej strane, študentskom hnutí, disente či v slovenskom politickom exile. Osobitná pozornosť bola venovaná problematike archívov a zmapovaniu dostupnosti relevantných prameňov. Súčasťou dvojdnovej konferencie boli aj okrúhle stoly aktérov historických udalostí zo Slovenska i zo zahraničia. V rámci vedeckých podujatí pripravených pri príležitosti 30. výročia pádu totalitných komunistických režimov v Európe išlo v roku 2019 o jednu z najreprezentatívnejších vedeckých konferencií.

Prednášajúci a príspevky:

- Wolfgang MÜLLER (Univerzita Viedeň): *„Koniec našej éry je na dosah.“ Revolúcie vo východnej Európe v rokoch 1989 – 1990 v perspektíve dejín*
- James KRAPFL (McGill Univerzita, Montreal): *Metodologické otázky výskumu revolúcií roku 1989*
- Michail PROZUMENŠČIKOV (Ruský štátny archív súčasných dejín, Moskva): *Reakcia sovietskeho vedenia na udalosti v Československu v rokoch 1989 – 1990*
- Mark KRAMER (Harvardova univerzita): *Dopady revolúcií v roku 1989 na Sovietsky zväz*
- Aleksandr CIPKO (Ruská akadémia vied, Moskva): *Gorbačovova perestrojka vyvolala v krajinách východnej Európy „zamatové revolúcie“*
- Etienne BOISSERIE (Institute national des langues et civilisations orientales, Paríž): *Percepcia a analýza revolúcie v Československu vo Francúzsku*
- Maximilian GRAF (Rakúsky historický ústav v Ríme): *„Nenásilná revolúcia“ v perspektíve: prehodnotenie dôvodov pádu Berlínskeho múru a rozpadu Nemeckej demokratickej republiky*
- Rafał ŁATKA (Ústav národnej pamäti, Varšava): *Katolícka cirkev v Poľsku – Kľúčový faktor transformácie?*
- Áron MÁTHÉ (Výbor pre národnú pamäť, Budapešť): *Paneurópsky piknik a pád železnej opony*
- Philipp LESIAK (Inštitút Ludwiga Boltzmann, Graz): *Rakúsko a pád železnej opony*
- Mirosław SZUMIŁO (Ústav národnej pamäti, Univerzita Marie Curie-Skłodowskej, Lublin): *Poľská zjednotená strana pracujúcich a jej postoj k politickej transformácii v Poľsku v roku 1989*
- Florin ABRAHAM (Štátna univerzita politických vied, Bukurešť): *Revolúcia v decembri 1989 v Rumunsku: od historickej udalosti k politickej mytológii*
- Leo JANSON (Svetová energetická rada, Riga): *Priemyselný prvok odporu voči sovietskemu režimu: Unikátny prípad projektu metra v Rige koncom 80. rokov*
- Aleksandar JAKIR (Univerzita Split, Split): *Je možné uvažovať o „demokratickej revolúcii“ v roku 1989 v prípade Chorvátska?*
- Jan KALOUS (Ústav pre štúdium totalitných režimov, Praha): *„Kůl v plote“. Miloš Jakeš a jeho predstava perestrojky v ČSSR*
- Paweł FIKTUS (Univerzita Vroclav, Vyššia škola práva, Vroclav): *Nežná revolúcia z poľskej perspektívy*
- Martin MOCKO (historik, Stará Turá): *Revolúcia v Komunistickej strane Slovenska*
- Ondrej PODOLEC (Ústav pamäti národa, Bratislava): *Koniec politickej represie: Zmeny v trestnom práve po novembri 1989*
- Tomáš VILÍMEK (Ústav súdobých dejín AV ČR, Praha): *Probuzená spoločnosť? K proměně společenské atmosféry v Československu na konci 80. let*
- Josef HALLA (Masarykova univerzita, Brno): *Pokusy o formulace politických postojů v československém disentu v letech 1987 – 1989 a uplatnění těchto myšlenek a jejich aktérů po listopadu 1989*
- Róbert LETZ (Univerzita Komenského, Bratislava): *Úloha kresťanského disentu pri páde komunistického režimu v roku 1989*
- Martin HOMZA (Univerzita Komenského, Bratislava): *Študenti Univerzity Komenského pred 16. novembrom 1989 na príklade Filozofickej fakulty*
- Beáta KATREBOVÁ BLEHOVÁ (Ústav pamäti národa, Bratislava): *Annus Mirabilis 1989 a slovenský politický exil*

- Oľga PAVLENKO (Ruská štátna univerzita humanitných vied, Moskva): *Rok 1989 v osobných dokumentoch sovietskych diplomatov a úradníkov*
- Zora MACHKOVÁ (Národný archív, Praha): *Rok 1989 vo fondoch a zbierkach Národného archívu Českej republiky*
- Světlana PTÁČNÍKOVÁ (Archív bezpečnostných zložiek, Praha): *Od Palachova týždne k Lorencovým skartacím. Události roku 1989 v pramenech Archivu bezpečnostních složek*
- Tajana GERBOCOVÁ (Slovenský národný archív, Bratislava): *Fond Verejnosť proti násiliu v Slovenskom národnom archíve*
- Martin CEBER, Alena BOLFOVÁ (Štátny archív v Banskej Bystrici): *November 1989 v archívnych fondoch Štátneho archívu v Banskej Bystrici*
- Margita BANDOĽOVÁ, Erik DULOVÍČ (Štátny archív v Košiciach): *Pramene k Novembru 1989 v Štátnom archíve v Košiciach a jeho pracoviskách*
- Kamil NEDVĚDICKÝ (Ministerstvo spravodlivosti ČR, Praha): *Limity polistopadové spravedlnosti*

Účastníci okrúhlych diskusných stolov:

12. novembra 2019, moderátor Jozef HAJKO

- Dagmar KUSÁ (Slovensko)
- Imre MOLNÁR (Maďarsko)
- Łukasz KAMIŃSKI (Poľsko)
- Richard CUMMINGS (USA)

13. novembra 2019, moderátor Pavol DEMEŠ

- Ján BUDAJ (Slovensko)
- Ladislav SNOPKO (Slovensko)
- Vladimír ONDRUŠ (Slovensko)
- Juraj ALNER (Slovensko)

10) Seminár 30. výročie zrušenia článku 4 Ústavy ČSSR o vedúcej úlohe KSČ

29. november 2019, Bratislava

Organizátori: Klub 89, Spolok právnikov a priateľov práva, ÚPN

Seminár sa venoval problematike zrušenia ústavného článku 4 o vedúcej úlohe Komunistickej strany Československa v spoločnosti, z hľadiska historického i právneho.

Prednášajúci a príspevky:

- Martin MOCKO: *Komunistická strana, jej postavenie a fungovanie*
- Ondrej PODOLEC: *Zrušenie Čl. 4 v Ústave ČSSR dňa 29. 11. 1989*
- Ivan TRIMAJ: *Rozhodnutie ÚS ČSFR o „komunizme“ v zátvorke*

11) Seminár *Bratia vo viere*

3. december 2019, Varšava (Poľsko)

Organizátori: Instytut Pamięci Narodowej (Ústav národnej pamäti), ÚPN, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky vo Varšave

Seminár sa venoval téme spolupráce medzi slovenskými a poľskými katolíckmi v období vlády komunistického režimu.

Prednášajúci a príspevky:

- Miroslaw SZUMIŁO: *Tajná spolupráca poľských a slovenských katolíkov 1956 – 1989. Poľský pohľad*
- František NEUPAUER: *Tajná spolupráca poľských a slovenských katolíkov 1956 – 1989. Slovenský pohľad*

7.3 ÚČASŤ NA VEDECKÝCH KONFERENCIÁCH A SEMINÁROCH

Počas roku 2019 zamestnanci ÚPN aktívne vystúpili na 35 vedeckých konferenciách a odborných seminároch, na ktorých predniesli 45 príspevkov.

1) Medzinárodná vedecká konferencia *Jan Palach and other Living Torches in the Soviet Bloc*

17. január 2019, Praha (ČR)

Organizátori: Mene Tekel, Karlova univerzita, Mesto Praha

Príspevok za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Ohlasy na čin Jana Palacha na Slovensku*

2) Medzinárodná vedecká konferencia *Biskup Pavol Hnilica SJ: život a dielo*

29. marec 2019, Bratislava

Organizátor: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK

Spoluorganizátori: Rada pre históriu pri Konferencii biskupov Slovenska, Združenie Pro Deo et Fratribus – Rodina Panny Márie, Slovenská provincia Spoločnosti Ježišovej

Príspevok za ÚPN:

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Pavol M. Hnilica očami Štátnej bezpečnosti*

3) Medzinárodná vedecká konferencia *On the Downfall of Communism. 1989 in Central and Eastern Europe*

4. a 5. apríl 2019, Varšava (Poľsko)

Organizátori: Európska sieť Pamäť a solidarita, Polish History Museum

Príspevok za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Disputes over 1989. Socio-political Perspective*

4) Vedecká konferencia *Osobnosť pátra Jána Hutyru, CM*

8. apríl 2019, Nitra

Organizátori: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK, Rada pre históriu KBS, Misijná spoločnosť sv. Vincenta de Paul

Príspevky za ÚPN:

- JAŠEK, P., PYTLÍK, P.: *J. Hutyr vo vyšetrovacej väzbe a pred súdom*
- NEUPAUER, F.: *Väzeň Ján Hutyr*

5) Medzinárodná vedecká konferencia *1939 – Rok zlomu. Slovensko a Európa na začiatku 2. svetovej vojny*

25. apríl 2019, Banská Bystrica

Organizátor: Múzeum SNP v Banskej Bystrici

Príspevok za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Inštitucionálne konštituovanie vlády Slovenského štátu*

6) Odborný seminár *Uzákonené bezprávie. Rasové zákonodarstvo na Slovensku a v Európe*

6. máj 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátor: Slovenské národné múzeum – Múzeum holokaustu

Príspevok za ÚPN:

- MAKYNA, P.: *Návrhy definície „pojmu Žid“ na Slovensku v rokoch 1938 – 1939*

7) Vedecká konferencia *Dominik Tatarka. Spisovateľ vo víre doby*

14. máj 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátori: Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzitná knižnica v Bratislave

Príspevky za ÚPN:

- KINČOK, B.: *Dominik Tatarka a politické procesy v rokoch 1948 – 1954*
- NEUPAUER, F.: *Dominik Tatarka a katolícka cirkev*
- SIVOŠ, J.: *Dominik Tatarka v sieti ŠtB*

8) Medzinárodná vedecká konferencia Československo v letech 1986 – 1989

29. a 30. máj 2019, Praha (ČR)

Organizátori: Ústav pro studium totalitních režimů, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Státní okresní archiv v Českých Budějovicích

Príspevok za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Trojediná. (Príprava novej ústavy na sklonku existencie komunistického režimu v Československu)*

9) Medzinárodná vedecká konferencia XXIII. archívne dni v Slovenskej republike *Od elenchu po e-archív : Archívne a registratúrne pomôcky včera, dnes a zajtra*

29. – 31. máj 2019, Nitra

Organizátori: Spoločnosť slovenských archivárov; Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, sekcia verejnej správy, odbor archívov a registratúr; Štátny archív v Nitre; Historický ústav SAV – Sekcia archívnictva a pomocných vied historických Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV; Mesto Nitra; Nitriansky samosprávny kraj

Príspevok za ÚPN:

- PYTLÍK, P., ZEMAN, L.: *Komplexný archívny informačný systém Ústavu pamäti národa*

10) Medzinárodná vedecká konferencia *Transformacja ustrojowa: geneza, mechanizmy i skutki*

4. a 5. jún 2019, Gdynia (Poľsko)

Organizátor: Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdyni

Príspevok za ÚPN:

- GAREK, M.: *Aktivity ŠtB na Slovensku v jeseni 1989*

11) Medzinárodná vedecká konferencia *Slováci a Chorváti na ceste k samostatnosti : História a perspektívy*

18. jún 2019, Bratislava

Organizátor: Slovensko-chorvátska komisia humanitných vied

Príspevky za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Štátoprávne míľniky povojnového Slovenska*
- JAŠEK, P.: *Kontakty slovenského a chorvátskeho politického exilu v 70. a 80. rokoch*
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Rozdelenie Česko-Slovenska v medzinárodnom kontexte. Náčrt problematiky*

12) Medzinárodná vedecká konferencia *Jako kúľ v ploti – rok 1989 v souvislostech*

24. jún 2019, Praha (ČR)

Organizátori: ODS, Institut pro pravicovou politiku

Príspevok za ÚPN:

- SIVOŠ, J.: *Štátna bezpečnosť v roku 1989*

13) Odborný seminár *Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie. 75 rokov*

10. september 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Veľvyslanectvo Poľskej republiky na Slovensku

Spoluorganizátori: Poľský inštitút v Bratislave, Európska sieť Pamäť a solidarita

Príspevky za ÚPN:

- KLUBERT, T.: *Porážka Slovenského národného povstania*
- SIVOŠ, J.: *Účasť slovenských žandárov v odboji a v Povstaní*

14) Medzinárodná vedecká konferencia *Mlčící církve*

10. – 12. september 2019, Olomouc (ČR)

Organizátori: Státní oblastní archiv v Praze, Filozofická fakulta a Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Pražské arcibiskupství

Príspevok za ÚPN:

- NEUPAUER, F.: *Sviečková manifestácia v Bratislave*

15) Medzinárodná vedecká konferencia *Revoluce 1989 v regionech. Cesta ke zhroucení starého a počátky nového režimu v krajích a okresech Československa 1985 – 1990*

11. a 12. september 2019, Praha (ČR)

Organizátori: Ústav pro studium totalitních režimů, Národní archiv Praha, Jihočeské museum v Českých Budějovicích, Ústav pamäti národa

Príspevky za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Nežná revolúcia na západnom Slovensku (na príklade Trnavy, Nitry a Trenčína)*
- MIKLOVIČ, M.: *Oblasťný odbor ŠtB Banská Bystrica. Koniec režimu na krajskom rozviednom útvare*

16) Vedecká konferencia *Kult v dejinách*

12. september 2019, Ružomberok

Organizátor: Katolícka univerzita v Ružomberku

Príspevok za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Kodifikované a nekodifikované kulty a ich odraz v kultúrnej politike na Slovensku v 20. storočí*

17) Medzinárodná vedecká konferencia *How we Remember. The Memory of Communism. Its Forms, Manifestations, Meanings*

17. a 18. september 2019, Praha (ČR)

Organizátor: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Príspevky za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Pamäťová politika na Slovensku a Nežná revolúcia*
- NEUPAUER, F.: *Pamäť politických väzňov*

18) Vedecká konferencia *Zmeny hraníc a pohyb obyvateľstva v Európe po druhej svetovej vojne*

18. a 19. september 2019, Košice

Organizátori: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Centrum spoločenských vied SAV

Príspevok za ÚPN:

- GAREK, M.: *Organizácie na pomoc migrantov z hornej Oravy a severného Spiša po druhej svetovej vojne*

19) Vedecká konferencia *Slovenskí polonofili v medzivojnovom období*

20. september 2019, Bratislava

Organizátori: Katedra histórie Pedagogickej fakulty UK v Bratislave, Poľský inštitút v Bratislave

Príspevok za ÚPN:

- GAREK, M.: *Karol Murgaš a jeho polonofilstvo*

20) Slovensko-poľská vedecká konferencia 1989

26. september 2019, Bratislava

Organizátori: Slovensko-poľská komisia pre humanitné vedy; Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky; Poľský inštitút v Bratislave

Príspevok za ÚPN:

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Slovensko pred 16. novembrom a slovenský exil*

21) Medzinárodná vedecká konferencia *Využívanie archívnych dokumentov tajnej polície v odbornom a verejnom diskurze*

26. september 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Európska sieť úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, Univerzitná knižnica v Bratislave

Príspevok za ÚPN:

- PYTLÍK, P., MAŤAŠOVÁ, J.: *Postavenie, využívanie a úloha archívnych dokumentov Štátnej bezpečnosti v odbornom a mediálnom diskurze od vzniku ÚPN po súčasnosť*

22) Medzinárodná vedecká konferencia: *1989: Abbau des Eisernen Vorhangs – Ende des Kommunismus?*

7. a 8. október 2019, Graz (Rakúsko)

Organizátori: Ludwig Boltzmann Institut, Universität Graz, Mesto Graz

Príspevok za ÚPN:

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Gorbatschow und die Tschechoslowakei*

23) Vedecká konferencia *Deň samizdatu. Necenzurovaná tlač pred Novembrom 1989*

11. október 2019, Bratislava

Organizátor: Ústav pamäti národa

Spoluorganizátori: Univerzitná knižnica v Bratislave, OZ samizdat.sk

Príspevok za ÚPN:

- DUBOVSKÝ, P.: *Podiel Jána Langoša na tvorbe samizdatu Bratislavské listy*

24) Medzinárodná vedecká konferencia: *1989. Politik – Wirtschaft – Erinnerung*

16. október 2019, St. Pölten (Rakúsko)

Organizátori: Ludwig Boltzmann Institut, Dolnorakúsky krajinský archív, Dolnorakúska krajinská knižnica, Rakúsko-ruská komisia historikov

Príspevok za ÚPN:

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Die slowakische Frage als Teil des Revolutions- und Transformationsprozesses 1989 – 1992*

25) Medzinárodná vedecká konferencia *Education in Totalitarian Ideologies of the 20th Century*

17. október 2019, Smolenice

Organizátor: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity

Príspevok za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Bádanie o období vlády komunistického režimu na Slovensku z perspektívy Ústavu pamäti národa. Východiská, stav a perspektívy*

26) Seminár *Bratia vo viere*

29. október 2019, Bratislava

Organizátori: Ústav pamäti národa, Veľvyslanectvo Poľskej republiky na Slovensku

Spoluorganizátor: Instytut Pamięci Narodowej (Ústav národnej pamäti)

Príspevok za ÚPN:

- NEUPAUER, F.: *Spolupráca a solidarita Poliakov a Slovákov počas komunizmu*

27) Odborný seminár *Počátky normalizace v Československu (1969 – 1971)*

6. november 2019, Brno (ČR)

Organizátori: Česko-slovenská komisia historikov, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brne

Príspevok za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *Politické procesy počas normalizácie na Slovensku*

28) Odborný seminár *Skartace svazků Státní bezpečnosti v mezinárodním kontextu*

6. november 2019, Praha (ČR)

Organizátor: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Príspevky za ÚPN:

- MIKLOVIČ, M.: *Skartácie na oblastných odboroch ŠtB na Slovensku*
- SIVOŠ, J.: *Priebeh a rozsah skartácií na Správe kontrarozvedky v Bratislave*

29) Medzinárodná vedecká konferencia *Annus Mirabilis. Rok 1989 a Slovensko. Od totality k demokracii*

12. a 13. november 2019, Bratislava

Organizátor: ÚPN

Spoluorganizátori: Európska sieť Pamäť a solidarita, Klub 89, Slovenské národné múzeum, Slovenský národný archív

Príspevky za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Koniec represie: Zmeny v trestnom práve po novembri 1989*
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Annus Mirabilis 1989 a slovenský politický exil*

30) Odborný seminár 30 rokov slobody. Rôznymi cestami k jednému cieľu

13. november 2019, Kyjev (Ukrajina)

Organizátori: Veľvyslanectvo Slovenskej republiky na Ukrajine, Velvyslanectví České republiky na Ukrajině, ukrajinský Ústav pamäti národa

Príspevok za ÚPN:

- SIVOŠ, J.: *Slovenský scenár demokratickej revolúcie*

31) Medzinárodná vedecká konferencia 1989. Annus Mirabilis. Three Decades after: Desires, Achievements, Future

19. a 20. november 2019, Bukurešť (Rumunsko)

Organizátori: National University on Political Studies and Public Administration, Európska sieť Pamäť a solidarita

Príspevok za ÚPN:

- JAŠEK, P.: *The Collapse of Communist Regime in Slovakia*

32) Medzinárodná vedecká konferencia Rok 1989 a ochrana štátní hranice : Bezpečnostní poměry v pohraničí v 80. letech

20. a 21. november 2019, Brno (ČR)

Organizátori: Technické muzeum v Brně, Univerzita obrany

Príspevok za ÚPN:

- MIKLE, P.: *Ochrana štátnej hranice v priestore 11. brigády Pohraničnej stráže Bratislava so zreteľom na rok 1989*

33) Seminár 30. výročie zrušenia čl. 4 Ústavy ČSSR o vedúcej úlohe KSČ

29. november 2019, Bratislava

Organizátori: Klub 89, Spolok právnikov a priateľov práva, Ústav pamäti národa

Príspevok za ÚPN:

- PODOLEC, O.: *Zrušenie čl. 4 v Ústave dňa 29. 11. 1989*

34) Seminár *Bratia vo viere*

2. december 2019, Varšava (Poľsko)

Organizátori: Instytut Pamięci Narodowej, ÚPN, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky vo Varšave

Príspevok za ÚPN:

- NEUPAUER, F.: *Spolupráca slovenských a poľských katolíkov (tajné kňazské vysviacky, prejavy solidarity)*

35) Medzinárodná vedecká konferencia *Transition. International Aspects of the Fall of Communism (1989)*

3. december 2019, Budapešť (Maďarsko)

Organizátori: Nemzeti Emlékezet Bizottság; Európska sieť Pamäť a solidarita

Príspevok za ÚPN:

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Annus Mirabilis 1989 and Slovakia*

7.4 PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV

Pracovníci Ústavu pamäti národa v roku 2019 publikovali výsledky svojho výskumu v podobe monografií, štúdií, zborníkových konferenčných referátov alebo popularizačných článkov. Odborné texty uverejňovali predovšetkým v časopise *Pamäť národa*, ale aj v publikáciách a časopisoch iných inštitúcií na Slovensku a v zahraničí.

AAB – Vedecké monografie vydané v domácich vydavateľstvách (1)

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Slovenská emigrácia v Taliansku v rokoch 1945 – 1950*. Bratislava – Roma: Slovenský historický ústav, 2019, 210 s.

ABC – Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v zahraničných vydavateľstvách (1)

- SIVOŠ, J.: Ambassador to Ankara. In: LONDÁK, M., MICHÁLEK, S. a kol.: *Alexander Dubček. The Symbol of Spring*. VEDA. Peter Lang – Bratislava, Berlin: 2019, s. 363 – 378.

ADE – Vedecké práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (2)

- JAŠEK, P.: Aksamitna rewolucja i upadek reżimu komunistycznego na Słowacji. *Pamięć i Sprawiedliwość*, vol. 33, 2019, no. 1, pp. 230 – 251.
- JAŠEK, P.: Rok 1968 v pamäťovej politike na Slovensku. *Soudobé dějiny*, roč. 26, 2019, č. 4, s. 540 – 557.

ADF – Vedecké práce v domácich nekarentovaných časopisoch (8)

- DUBOVSKÝ, P.: Obavy bratislavskej ŠtB pred 1. výročím Sviečkovej manifestácie. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 1, s. 52 – 61.
- HALČÍN, D.: František Garay – Tri desaťročia v Štátnej bezpečnosti. Od ochrany socialistickej ekonomiky po rozviedku. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 2, s. 21 – 35.
- JAŠEK, P.: Začali to študenti... Dokumenty k vydávaniu plánovaného časopisu Proglas v roku 1989. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 42 – 56.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: Biskup Pavol Hnilica očami Štátnej bezpečnosti. *Pamäť národa*, roč. 15, č. 2, 2019, s. 3 – 20.
- KINČOK, B.: Prvé pokusy o revíziu prípadu tzv. slovenských buržoázných nacionalistov (1954 – 1960). *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 22 – 43.
- KINČOK, B.: Osoba Gustáva Husáka v politickom procese s Imrichom Karvašom a spol. *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 56 – 67.
- MAKYNA, P.: Vraždy Židov a komunistov v obciach Nová Sedlica, Ulič a Kolbasov v decembri 1945. *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 44 – 55.

- MIKLE, P.: Činnosť vybraných pohraničných jednotiek a pohraničných oddelení Verejnej bezpečnosti počas augustových udalostí v roku 1968. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 2, s. 36 – 50.

AED – Vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch (8)

- GAREK, M.: Kultúra na hornej Orave v rokoch 1939 – 1945. In: ŽAŽOVÁ, H.: *Magni animi ac scientiae viro. K životnému jubileu profesora Jozefa Šimončiča*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2019, s. 329 – 342.
- JAŠEK, P.: Slovensko v rokoch normalizácie: spoločensko-politická situácia. In: KUDLÁČOVÁ, B. (ed.): *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku od obdobia normalizácie po pád komunistického režimu*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2018, s. 12 – 21.
- JAŠEK, P.: Bulletin Svetového kongresu Slovákov ako vrcholové periodikum slovenského exilu v 70. a 80. rokoch. In: ŠKOVIEROVÁ, A.: *Periodiká v minulosti a súčasnosti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie so zahraničnou účasťou*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2018, s. 231 – 239.
- JAŠEK, P.: Spoločensko-politický a historický kontext. In: KUDLÁČOVÁ, B. (ed.): *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1945 – 1989*. Trnava: Trnavská univerzita 2019, s. 35 – 58.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: Exilové periodiká *Rím* a *Hlasy z Ríma*. K počiatkom slovenskej cirkevnej emigrácie v Taliansku po roku 1945. In: ŠKOVIEROVÁ, A.: *Periodiká v minulosti a súčasnosti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie so zahraničnou účasťou*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2018, s. 156 – 165.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: Kongresman Charles J. Kersten a výbor Kongresu Spojených štátov amerických pre vyšetrovanie komunistickej agresie. *Historický zborník*. Vedecký časopis o slovenských národných dejinách, roč. 29, 2019, č. 2, s. 66 – 79.
- PODOLEC, O.: Genéza a právne aspekty štátneho monopolu na vydávanie periodík v komunistickom Československu. In: ŠKOVIEROVÁ, A.: *Periodiká v minulosti a súčasnosti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie so zahraničnou účasťou*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2018, s. 156 – 165.
- PODOLEC, O.: Projekty autonómie Slovenska v prvej ČSR (politické programy a legislatívne návrhy). In: LETZ, R. a kol.: *Úsilie Slovákov o autonómiu*. Martin: Matica slovenská, 2019, s. 43 – 56.

AEF – Vedecké práce v domácich nerecenzovaných vedeckých zborníkoch (1)

- GAREK, M.: Jeseň 1938 na Slovensku a Orava. In: WEINBERGEROVÁ, M., MARTINICKÝ, M.: *Historické výročia v roku 2018*. Bytča: Štátny archív Žilina pobočka Bytča, Považské múzeum, 2019, s. 110 – 123.

AFD – Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách (1)

- PODOLEC, O.: Dve etapy slovenskej autonómie. In: *100 rokov od vzniku ČSR*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, 2019, s. 165 – 173.

BAB – Odborné knižné publikácie vydané v domácich vydavateľstvách (2)

- JAŠEK, P., PODOLEC, O., KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B., SIVOŠ, J.: *Od totality k slobode. Nežná revolúcia 1989*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2019.

- KINČOK, B.: *Politické procesy na Slovensku v rokoch 1948 – 1954. Príručka pre školy*. Bratislava: Ústav Pamäti národa, 2019.

BDF – Odborné práce v domácich nekarentovaných časopisoch (13)

- HALČÍN, D.: Činnosť krajských a okresných útvarov pasov a víz na území Slovenska v období normalizácie. *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 81 – 91.
- JAŠEK, P.: Sila občianskych iniciatív. Verejnosť proti násiliu a Občianske fórum. *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 11, s. 58 – 63.
- JAŠEK, P.: Sľúbili sme si lásku... Novembrové námestia a tribúny priniesli nádej na lepší život. *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 11, s. 68 – 73.
- JAŠEK, P.: Sviečkou proti moci. *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 11, s. 18 – 23.
- JAŠEK, P.: Dôsledný normalizátor. Kariéra Jána Pješčaka v službách KSČ. *Pamäť národa*, roč. 15, 2018, č. 1, s. 75 – 83.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: Ex oriente lux. Gorbačov a pád komunizmu vo východnej Európe. In: *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 10, s. 64 – 68.
- KLUBERT, T.: Rok zázrakov 1989. Pád komunizmu v strednej a juhovýchodnej Európe. *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 11, s. 6 – 9.
- LABJAK, S.: Dezider Greguš (1933). *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 2, s. 98 – 103.
- LABJAK, S.: Štefan Kršňa. Oral History – Svedkovia z obdobia neslobody. *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 95 – 97.
- PALKO, V.: Zahraničný tajný spolupracovník „RICHARD“ v službách spravodajských zložiek 11. brigády Pohraničnej stráže. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 2, s. 61 – 71.
- PASTVOVÁ, E.: Emigrácia po roku 1968 vo Východoslovenskom kraji a emigrácie obyvateľov židovského pôvodu. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 1, s. 62 – 74.
- PYTLÍK, P.: Pramene k Nežnej revolúcii vo fondoch a zbierkach Archívu Ústavu pamäti národa. *Fórum archivárov*, roč. 28, 2019, č. 3 – 4, s. 24 – 29.
- SIVOŠ, J.: Štátna bezpečnosť v roku 1989. *Historická revue*, roč. 30, 2019, č. 11, s. 10 – 17.

BEE – Odborné práce v domácich zborníkoch (20)

- DUBOVSKÝ, P.: Hranica krvi a nádejí. In: FILO, J. (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 63 – 67.
- DUBOVSKÝ, P.: Občania druhej kategórie. In: FILO, J. (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 104 – 107.
- DUBOVSKÝ, P.: VPN Šenkvice. In: TATÁR, P. (ed.): *VPN v regiónoch III*. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2019, s. 21 – 23.
- JAŠEK, P.: Kde mohol, tam pomáhal. In: *Národný kalendár 2020*. Martin: Matica slovenská, 2019, s. 196 – 197.
- JAŠEK, P.: Ľudskosť – najvyššia hodnota. Pred tridsiatimi rokmi zomrel spisovateľ Ján Okál'. In: *Národný kalendár 2020*. Martin: Matica slovenská, 2019, s. 174 – 175.
- JAŠEK, P.: Ako sme vybojovali slobodu. In: FILO, J. (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 189 – 223.
- JAŠEK, P., DUBOVSKÝ, P.: Keď sa kultúra a školstvo podriadia ideológii. In: FILO, J. (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 74 – 78.
- JAŠEK, P.: Na Námestí SNP sa menil režim aj hymna. FILO, J. (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 53 – 58.

- JAŠEK, P.: Nežná revolúcia. Občianske fórum alebo VPN? In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 94 – 98.
- JAŠEK, P.: Nežnú revolúciu vyvolali policajné obušky. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 46 – 52.
- JAŠEK, P., HOLČÍK, J.: Päťročnice a predaj na dlh. Ako vyzeralo socialistické hospodárstvo. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 89 – 93.
- JAŠEK, P.: Študenti v Bratislave začali Nežnú revolúciu už 16. novembra 1989. FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 40 – 45.
- JAŠEK, P.: Životné prostredie a ako sa tu ťažko dýchalo. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: SME; ÚPN; Klub 89, 2019, s. 99 – 103.
- KINČOK, B.: Justičná vražda partizánskeho veliteľ'a. In: HAVIAR, Š. (ed.): *Národný kalendár 2020*. Martin: Matica Slovenská, s. 261 – 263.
- KINČOK, B.: Najobávanejšie ministerstvo v dejinách. In: HAVIAR, Š. (ed.): *Národný kalendár 2020*. Martin: Matica Slovenská, s. 225 – 227.
- KLUBERT, T.: Štyridsať rokov pod červenou hviezdou. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 32 – 39.
- NEUPAUER, F.: Cirkev bola jeden z najväčších nepriateľov režimu. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 84 – 88.
- PODOLEC, O.: Cenzúru zrušili komunisti len na chvíľu. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 59 – 62.
- PODOLEC, O.: Ako sa zrušila vedúca úloha komunistickej strany. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 68 – 73.
- PODOLEC, O.: Justícia ako slúžka komunistickej moci. In: FILO, J. (ed.): 1989. *Cesta k slobode*. Bratislava: Petit Press, 2019, s. 79 – 83.

BHG – Odborné práce zverejnené na internete (1)

- JAŠEK, P.: *Kalendárium Nežnej revolúcie*.
www.17november1989.sk/sk/kalendarium.

EDI – Recenzie v časopisoch a zborníkoch (8)

- GAREK, M.: recenzia HRUBOŇ, A.: Alexander Mach. Radikál povolania. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 87 – 90.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: recenzia Revolution 1989. A Handbook. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 1, s. 90 – 96.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: recenzia HRABOVEC, E., BRUGNOTTO, G., JURČAGA, P. (eds.): Chiesa del silenzio e diplomazia pontificia 1945 – 1965. Umlčaná Cirkev a pápežská diplomacia 1945 – 1965. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana/Bratislava: Post Scriptum 2018 [Pápežský výbor pre historické vedy, edičná séria Atti e Documenti 49], 440 s. *Historický zborník*, roč. 29, 2019, č. 1, s. 177 – 180.
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: recenzia MALATINSKÝ, M.: Pred súdom národa? Retribúcia na Slovensku a Národný súd v Bratislave 1945 – 1947. Bratislava : Post Scriptum, 2019, 287s. *Historický zborník*. Vedecký časopis o slovenských národných dejinách, roč. 29, 2019, č. 2, s. 250 – 253.
- KINČOK, B.: recenzia ČERNÁK, T., MOCKO, M.: Husák v odboji a SNP 1938 – 1945. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 2, s. 105 – 107.
- KINČOK, B.: recenzia ČERNÁK, T., SYRNÝ, M.: Husák – vrcholy a pády 1945 – 1951. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 83 – 85.

- KLUBERT, T.: recenzia WARD, J. M.: Jozef Tiso. Kňaz, politik, kolaborant. Bratislava, 2019. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 90 – 92.
- PODOLEC, O.: recenzia ŠTEFEK, M.: Za fasádou jednoty. KSČ a SED po roce 1985. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 85 – 87.

GII – Rôzne publikácie a dokumenty (7)

- KLUBERT, T., DUBOVSKÝ, P.: Za Miroslavom Kusým (1931 – 2019). *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 1, s. 103.
- JAŠEK, P., PODOLEC, O.: Revolúcia v Bratislave mala iný parfum. Rozhovor s Milanom Kňažkom o udalostiach Novembra 1989. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 3, s. 67 – 82.
- GAREK, M.: František a Gizela Svrbickí. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 1, s. 84 – 85.
- NEUPAUER, F.: Rozhovor s dominikánom Akvinasom Jurajom Gaburom. *Pamäť národa*, roč. 15, 2019, č. 2, s. 72 – 87.
- NEUPAUER, F.: Za Imrichom Mrázom (1921 – 2018). *Pamäť národa*, roč. 14, 2018, č. 4, s. 106 – 108.
- NEUPAUER, F.: 11. marec 1988 a podateľňa v Bratislave.
<https://blog.postoj.sk/41481/11-marec-1988-a-po-da-tel-na-v-bratislave>.
- NEUPAUER, F.: Blahoslavený Titus Zeman.
<https://blog.postoj.sk/39403/blahoslaveny-titus-zeman>.

8 VYDANÉ PUBLIKÁCIE

V rámci edičnej činnosti Ústav pamäti národa vydal v roku 2019 celkovo štyri publikácie a podieľal sa na vydaní jednej publikácie.

8.1 EDÍCIA DOKUMENTY

ŠIMULČÍK, J.: *Éra samizdatu. Spoločenstvo Fatima a samizdat v rokoch 1974 – 1989*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2019, 312 s. ISBN 978-80-89335-92-3

Publikácia predstavuje druhý diel edície Antológia slovenského samizdatu, cieľom ktorej je komplexne zmapovať a analyzovať slovenský samizdat vychádzajúci v období vlády komunistického režimu. Autor v publikácii analyzuje kresťanské samizdaty, ktoré vychádzali v prostredí Spoločenstva Fatima. Konkrétne išlo o samizdaty *Jubilejný rok*, *Náboženstvo a súčasnosť*, *Príloha mladých*, *Katolícky mesačník* a *ZRNO*, pričom z každého samizdatu je v antológii v rámci prílohy publikované prvé číslo. Jadrom publikácie je syntetizujúci text, ktorý analyzuje obsahovú a tematickú stránku kresťanských samizdatov a bilancuje ich vydávanie, vrátane siete distribútorov či kvantifikačných údajov, akými sú náklad samizdatov, počet vytlačených strán či prostriedky nevyhnutné na ich vydanie. Autor tiež analyzuje postoj komunistického režimu a osobitne aktivity Štátnej bezpečnosti smerujúce proti vydávaniu samizdatovej literatúry. Súčasťou knihy je aj fotografická príloha, ktorá popri predstavení osobností podieľajúcich sa na vydávaní samizdatu obsahuje aj fotografie tlačiarenských strojov a miest, na ktorých sa tieto osobnosti ukrývali pred Štátnou bezpečnosťou.

8.2 EDÍCIA PRÍRUČKY PRE ŠKOLY

KINČOK, B.: *Politické procesy na Slovensku v rokoch 1948 – 1954*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2019, 108 s. ISBN 978-80-89335-87-9

Publikácia historika Ústavu pamäti národa B. Kinčoka sa venuje téme komunistických politických procesov na Slovensku v rokoch 1948 – 1954. Usiluje sa prístupnou formou priblížiť mladej generácii historické súvislosti udalostí po roku 1948, ktoré sa spájali s organizovaním masových politických perzekúcií na Slovensku. Autor v krátkosti definuje fenomén politických procesov – pomenováva príčiny ich vzniku, zmysel a ciele. Krátko charakterizuje aj ich mechanizmus a uvádza konkrétne prípady tých politických procesov, ktoré najviac zasiahli slovenskú spoločnosť. Publikácia sa venuje aj prvým revíziám politických procesov a súdnym rehabilitáciám, ktoré sa v rôznej forme začali už roku 1955, no plnohodnotnej rehabilitácie sa väčšina z obetí dočkala až po roku 1989. Keďže osobné príbehy, zážitky a spomienky sú veľmi dôležitý aspekt pri interpretovaní historických udalostí, mozaiku politických procesov autor dopĺňa aj osudmi jednotlivých aktérov – či už obetí, alebo vinníkov. Čitateľ sa tak zoznámi nielen s autentickými spomienkami politických väzňov, ktorí boli odsúdení na konci 40. a začiatkom 50. rokov, ale aj s výpoveďami tých, ktorí stáli na opačnej strane barikády a z dnešného pohľadu nesú priamu zodpovednosť za masovú nezákonnosť v rokoch 1948 – 1954.

8.3 MIMO EDÍCIE

JAŠEK, P., PODOLEC, O., KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B., SIVOŠ, J.: *Od totality k slobode. Nežná revolúcia 1989*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2019, 268 s. ISBN 978-80-89335-89-3

Publikácia pracovníkov Ústavu pamäti národa je venovaná problematike pádu komunistického režimu na Slovensku v roku 1989 v širších medzinárodných súvislostiach. Čitateľovi prináša nielen kľúčové udalosti Nežnej revolúcie na Slovensku, ale približuje mu aj pôsobenie komunistického režimu a jeho obeť, dramatickú situáciu druhej polovice 80. rokov a napokon aj dôsledky, ktoré so sebou rok 1989 priniesol. Nevyhýba sa ani situácii v slovenských regiónoch a reflektuje aj témy ako študentské hnutie, aktivity hercov v prelomových dňoch Novembra 89, vznik a pôsobenie Verejnosti proti násiliu, rezignáciu komunistickej strany, politické rokovania a zmeny, slobodné voľby či pamäťovú politiku. Súčasťou publikácie je aj rozšírené kalendárium zachytávajúce i zahraničnopolitický kontext v rokoch 1985 – 1990. Publikácia je rozdelená do 20 kapitol, pričom zahŕňa aj bohatú fotografickú časť vrátane množstva doteraz nepublikovaných fotografií, ktoré ÚPN získal akvizičnou činnosťou v roku 2019. Kniha je dostupná aj zahraničným záujemcom, vzhľadom na skutočnosť, že všetky texty sú v slovenskej a anglickej verzii.

BALUN, P., STREŠŇÁK, G.: *November. Očami ŠtB a ulice*. II. vydanie. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2019, 264 s. ISBN 978-80-89335-90-9

Druhé doplnené vydanie publikácie ÚPN vydané v roku 2009. Kniha prostredníctvom obrazového materiálu, dobových dokumentov z proveniencie rodiacich sa občianskych hnutí a komunistickej strany, ako aj denných situačných správ Štátnej bezpečnosti zo Slovenska dokumentuje prelomové udalosti konca roku 1989. Konceptia publikácie vychádza z komparácie pohľadov na udalosti objektívom amatérskych i profesionálnych fotografov s pohľadom príslušníkov Štátnej bezpečnosti. Materiály ŠtB pritom ukazujú, akou optikou sa táto inštitúcia prakticky až do generálneho štrajku 27. novembra 1989 pozerala na rozmáhajúce sa protirežimné demonštrácie a na ich organizátorov – neustále boli vnímaní komunistickou optikou ako „prostriedok rozvratu štátu“. Podstatnú časť publikácie tvoria fotografie. Z prvých revolučných dní sa zachovalo pomerne málo fotografií, čo je pochopiteľné, veď strach z fotografovania na verejnosti sa odbúraval iba pomaly. S rastom eufórie, nadšenia a nádeje na skorú zmenu, rástol aj počet fotografií a videozáznamov. Nájdeme medzi nimi aj veľké množstvo málo známych fotografií od súkromných osôb, ktoré dokumentujú priebeh Nežnej revolúcie v jednotlivých regiónoch Slovenska. Fotografie dopĺňajú plagáty, letáky, výzvy, vyhlásenia, karikatúry a humorné kresby dokresľujúce atmosféru revolučných dní.

8.4 SPOLUVYDANÉ PUBLIKÁCIE

FILO, Jakub (ed.): *1989. Cesta k slobode*. Bratislava : SME, ÚPN, Klub 89, 2019, 224 s. ISBN 978-80-559-0499-3

Publikácia zachytáva zmenu komunistického režimu v novembri a decembri 1989 špeciálne na Slovensku. V prvej časti ponúka pohľad predstaviteľov maďarského, poľského a českého disentu na prelomové udalosti, ako vyzerala revolúcia u nich a ako ju vnímali u nás. Pracovníci Ústavu pamäti národa v druhej časti na základe programového vyhlásenia VPN opísali, aký bol komunistický režim a prečo bolo nevyhnutné zmeniť ho.

Tretia časť publikácie je venovaná spomienkam ľudí, ktorí stáli na tribúnach, neskôr rokovali s komunistami a napokon museli aspoň na chvíľu prebrať správu vecí verejných. Štvrtá časť publikácie zachytáva deň po dni, ako sme si slobodu vybojovali od 16. novembra 1989 až do slobodných volieb v júni 1990.

8.5 ČASOPIS PAMÄŤ NÁRODA

ÚPN v roku 2019 pokračoval vo vydávaní štvrťročníka *Pamäť národa*, pričom išlo už o jeho 15. ročník. V roku 2019 vyšli celkovo štyri čísla časopisu *Pamäť národa*: číslo 4/2018 a čísla 1, 2 a 3/2019. Číslo 3/2019 bolo koncipované ako monotematické číslo venované pádu komunizmu v strednej a východnej Európe v roku 1989.

Obsah čísla 4/2018

Na úvod:

PODOLEC, Ondrej

Štúdie:

LETZ, Róbert: *Život Štefana Náhalu v ilegalite (1951 – 1953)*, s. 3 – 21.

KINČOK, Branislav: *Prvé pokusy o revíziu prípadu tzv. slovenských buržoáznych nacionalistov (1954 – 1960)*, s. 22 – 43.

Dokumenty:

MAKYNA, Pavol: *Vraždy Židov a komunistov v obciach Nová Sedlica, Ulič a Kolbasov v decembri 1945*, s. 44 – 55.

KINČOK, Branislav: *Osoba Gustáva Husáka v politickom procese s Imrichom Karvašom a spol.*, s. 56 – 67.

Materiály:

PAVLOV, Jozef: *Židovská komunita v okrese Zvolen a základné črty jej vývoja v rokoch 1938 – 1942*, s. 68 – 80.

V službách režimu:

HALČÍN, Daniel: *Činnosť krajských a okresných útvarov pasov a víz na území Slovenska v období normalizácie*, s. 81 – 91.

Spravodlivý medzi národmi:

MOZOLOVÁ, Dagmar: *Nová sestrička. Príbeh Zity Kurzovej*, s. 92 – 94.

Príbehy prenasledovaných:

LABJAK, Stanislav: *Štefan Kršňa. Oral history – Svedkovia z obdobia neslobody*, s. 95 – 97.

Anotácie

ÚPN Interne

Spomíname:

NEUPAUER, František: *Za Imrichom Mrázom (1921 – 2018)*, s. 106 – 108.

Obsah čísla 1/2019

Na úvod:

MARUŠIAK, Juraj

Štúdie:

CHOLÍNSKÝ, Jan: *Lev Prchala – armádní generál nebo vojín? Poznámky k činnosti předsedy Českého národního výboru v Londýně v letech 1948 – 1963*, s. 3 – 18.

BOBÁK, Ján: *Predsedníctvo Ústredného výboru KSS v prvých dňoch okupácie ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy (20. – 26. augusta 1968)*, s. 19 – 51.

Dokumenty:

DUBOVSKÝ, Patrik: *Obavy bratislavskej ŠtB pred 1. výročím Sviečkovej manifestácie*, s. 52 – 61.

V službách režimu:

JAŠEK, Peter: *Dôsledný normalizátor. Kariéra Jána Pješčaka v službách KSČ*, s. 75 – 83.

Spravodlivý medzi národmi:

GAREK, Martin: *František a Gizela Svrbickí*, s. 84 – 85.

Príbehy prenasledovaných:

ADAMČÍKOVÁ, Annamária: *Teta Marienka. Príbeh Márie Slodičákovej (SSS)*, s. 86 – 89.

Recenzie:

KATREBOVÁ BLEHOVÁ, Beáta: *recenzia Revolution 1989. A Handbook*, s. 90 – 96.

ÚPN Interne

Spomíname:

KATREBOVÁ BLEHOVÁ, Beáta: *Za Imrichom Kružliakom (1914 – 2019)*, s. 102.

KLUBERT, Tomáš, DUBOVSKÝ, Patrik: *Za Miroslavom Kusým (1931 – 2019)*, s. 103.

Prehľad uverejnených článkov v roku 2018

Obsah čísla 2/2019

Na úvod:

LETZ, Róbert

Štúdie:

KATREBOVÁ BLEHOVÁ, Beáta: *Biskup Pavol Hnilica očami Štátnej bezpečnosti*, s. 3 – 20.

HALČÍN, Daniel: *František Garay. V službách Štátnej bezpečnosti*, s. 21 – 35.

Dokumenty:

MIKLE, Peter: *Činnosť vybraných pohraničných jednotiek a pohraničných oddelení Verejnej bezpečnosti počas augustových udalostí v roku 1968*, s. 36 – 50.

Materiály:

STRAPEK, František: *Červení Kméri a genocída v Kambodži*, s. 51 – 60.

V službách režimu:

PALKO, Vladimír: *Zahraničný tajný spolupracovník „RICHARD“ v službách spravodajských zložiek 11. brigády Pohraničnej stráže*, s. 61 – 71.

Rozhovory:

NEUPAUER, František: *Rozhovor s dominikánom Akvínasom Jurajom Gaburom*, s. 72 – 87.

Príbehy prenasledovaných:

FRONKOVÁ, Viola: *100. rokov od narodenia brata generálneho biskupa Pavla Uhorskaia*, s. 88 – 97.

LABJAK, Stanislav: *Dezider Greguš (1933)*, s. 98 – 103.

Recenzie:

BORZA, Peter: recenzia *Príbeh Juraja Szánta. Rozhovor o záchrancoch a obeti*, s. 104 – 105.

KINČOK, Branislav: recenzia *Husák v odboji a SNP 1938 – 1944*, s. 105 – 107.

KOŠÍK, Ľudovít: recenzia *Kardinál Mindszenty. Vyznavač a mučedník*, s. 107 – 108.

ÚPN Interne

Obsah čísla 3/2019

Na úvod:

PÁLFFY, Ján

Štúdie:

KOZŁOWSKI, Tomasz: *Poľský okrúhly stôl*, s. 3 – 12.

KRÁLOVIČ, Tomáš: *Prológ Nežnej revolúcie. Študentská demonštrácia 16. novembra 1989 v Bratislave*, s. 13 – 24.

ABRAHAM, Florin: *Rumunská revolúcia 1989. Historický kontext, priebeh a dozvuky*, s. 25 – 41.

Dokumenty:

JAŠEK, Peter: *Začali to študenti... Dokumenty k vydávaniu plánovaného časopisu študentov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave Proglas v roku 1989*, s. 42 – 56.

V službách režimu:

HUDAČEK, Milan: *Rudolf Šesták a jeho informácie k osobe Vendelína Javorku*, s. 57 – 66.

Rozhovor:

JAŠEK, Peter, PODOLEC, Ondrej: *Revolúcia v Bratislave mala iný parfum. Rozhovor s Milanom Kňazkom o udalostiach Novembra 1989*, s. 67 – 82.

Recenzie:

KINČOK, Branislav: recenzia *Husák. Vzostupy a pády 1945 – 1951*, s. 83 – 85.

PODOLEC, Ondrej: recenzia *Za fasádou jednoty. KSČ a SED po roce 1985*, s. 85 – 87.

GAREK, Martin: recenzia *Alexander Mach. Radikál z povolania*, s. 87 – 90.

KLUBERT, Tomáš: recenzia *Jozef Tiso. Kňaz, politik, kolaborant*, s. 90 – 92.

ÚPN Interne

9 AUDIOVIZUÁLNA TVORBA

9.1 ZAZNAMENÁVANIE VÝPOVEDÍ SVEDKOV OBDOBIA NESLOBODY

V rámci zaznamenávania výpovedí svedkov z obdobia neslobody zamestnanci ÚPN nakrútili, nahrali a následne do audiovizuálneho fondu počas roku 2019 uložili 56 svedectiev päťdesiatich pamätníkov. Do webovej prezentácie ÚPN s názvom *Svedkovia z obdobia neslobody* pribudlo 12 svedectiev. V tejto oblasti pokračovala aj spolupráca s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV pri prepise zaznamenaných svedectiev do elektronickej podoby. Jazykový ústav Ľudovíta Štúra dodal 16 prepisov pamätníkov, ÚPN odovzdal na prepis 16 svedeckých výpovedí.

9.2 PRODUKCIA A DISTRIBÚCIA DOKUMENTÁRNYCH FILMOV

V rámci prípravy a výroby dlhometrážneho dokumentárneho filmu s pracovným názvom *Rodina*, ktorý mapuje aktivity kresťanského disentu na Slovensku a opiera sa najmä o spoločenstvo Rodina a jeho významné osobnosti S. T. Kolakoviča, S. Krčméryho, V. Jukla a ďalších, sa uskutočnili postprodukčné práce a štyri kontrolné projekcie. Odborné pripomienky zo strany ÚPN budú prekonzultované s tvorcami a producentmi filmu na jar 2020. Po ich zapracovaní bude film dokončený v roku 2020.

Počas 13. ročníka partnerského festivalu Mene Tekel bol v Prahe prezentovaný krátkometrážny zostrih troch svedectiev detí politických väzňov pod názvom *Väzenie bez mreží*. Tento nový dokument ÚPN bol následne s diskusiou uvedený v repríze aj na Slovensku (v Bratislave v klube pod lampou).

10 POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY

Popularizačným a osvetovým aktivitám venoval ÚPN v roku 30. výročia Nežnej revolúcie a pádu totalitného režimu mimoriadnu pozornosť. Počas celého roka ústav pripravil a zorganizoval množstvo prednášok na stredných a vysokých školách, diskusných podujatí pre verejnosť či vzdelávacích letákov pre študentov. Vlajkovú loď v tejto oblasti už tradične predstavuje multižánrový Festival slobody.

ÚPN taktiež aktívne spolupracoval s organizáciami politických väzňov a účastňoval sa na pietnych a spomienkových podujatiach. Z jednotlivých aktivít pripravil audiovizuálne záznamy, ktoré spolu s výpoveďami prítomných pamätníkov obdobia neslobody následne sprostredkoval verejnosti.

10.1 FESTIVAL SLOBODY

V roku 2019 ÚPN v spolupráci s Európskou sieťou Pamäť a solidarita zorganizoval v dňoch 11. až 17. novembra už 9. ročník multižánrového podujatia, ktoré pripomína a analyzuje obdobie neslobody v rokoch 1939 – 1989.

Ťažisko festivalu už tradične tvorila filmová prehliadka, ktorá v bratislavskom Kine Lumière priniesla počas troch dní študentom i verejnosti premietanie dokumentárnych a hraných filmov spojených s diskusiami s historikmi a pozvanými hosťami. Na prehliadke mali spolu s mnohými kvalitnými filmami slovenskú premiéru české dokumenty *1989: Z denníka Ivany A.*, film *Konspirace 1989*, maďarský film *Moskovské námestie* a slovenský dokument *Spýtaj sa vašich '89*. Novembru 1989 a obdobiu neslobody bolo venovaných päť výstav a jedno divadelné predstavenie – hra Václava Havla *Audiencia* v podaní hercov Divadla Jonáša Záborského v Prešove. V budove Slovenského rozhlasu sa uskutočnil celodenný program Festival slobody pod Pyramídou, obsahujúci živú vysielanú diskusiu s aktérmi Novembra (H. Hrinková a V. Ondruš) a so študentmi, predpremiéru a verejné odposluchy dvoch častí z cyklu *Čakanie na Nežnú* a štvorkoncert pod názvom *Protestsongy – Hlas slobody Strednej Európy*, na ktorom vystúpili umelci z Poľska M. Nagórski a M. Wóska s piesňami Jacka Kaczmarského, z Maďarska kapela FG4 s piesňami skupiny Illés, z Českej republiky Svát'a Karásek a Svatopluk a zo Slovenska Jednofázové kvasenie s piesňami Slnovratu.

Rad pietnych spomienok a podujatí vyvrcholil *Víkendom zatvorených hraníc* na Cyklomoste slobody v Devínskej Novej Vsi s priblížením dobovej atmosféry pred rokom 1989, vydávaním výjazdových doložiek, prednáškami a kladením vencov obetiam železnej opony. Súčasťou festivalu boli aj dve večerné diskusie v rámci medzinárodnej vedeckej konferencie *Annus Mirabilis a Slovensko. Od totality k demokracii*. Vystúpili na nich vzácni hostia, aktéri a historici novembrových udalostí zo zahraničia – Łukasz Kamiński (Poľsko), Richard Cummings (USA), Imre Molnár (Maďarsko) a zo Slovenska Dagmar Kusá, Ján Budaj, Ladislav Snopko, Vladimír Ondruš, Juraj Alner.

10.2 DISKUSNÉ PODUJATIA

Ústav aj v roku 2019 pokračoval v organizovaní diskusných večerov v Bratislave a v regiónoch. Diskusné večery ÚPN v Bratislave sú pravidelnými podujatiami, ktoré ÚPN realizuje v spolupráci s Poľským inštitútom v Bratislave a konajú sa každý mesiac s výnimkou letných mesiacov. V roku 2019 bolo v Bratislave zorganizovaných celkovo deväť diskusných večerov. V regiónoch zorganizoval ÚPN jeden diskusný večer.

Prehľad diskusných večerov v Bratislave:

- *Sebaupálenie Jána Palacha* (31. január 2019)
Hostia: Mária Michalková-Rovná, Tibor Novotka, Patrik Dubovský (ÚPN)
- *Pašovanie náboženskej literatúry* (21. február 2019)
Hostia: Bartosz Kaliski (Historický ústav Poľskej akadémie vied), František Neupauer (ÚPN)
- *Búrlivý marec 1939* (28. marec 2019)
Hostia: Michał Pavel Mičianik (Matica slovenská), Tomáš Klubert (ÚPN)
- *Vnútrostranícky zápas v KSČ. Proces s Gustávom Husákom a spol.* (25. apríl 2019)
Hostia: Tomáš Černák (Univerzita Komenského), Branislav Kinčok (ÚPN)
- *Preteky mieru v komunistickej propagande* (30. máj 2019)
Hostia: Grzegorz Majchrzak (Ústav národnej pamäti), Jan Kalous (Ústav pre štúdium totalitných režimov)
- *40. výročie návštevy Jána Pavla II. v Poľsku* (27. jún 2019)
Hostia: Rafal Latka (Ústav národnej pamäti), Jozef Hal'ko (Univerzita Komenského)
- *Podkarpatská Rus v premenách času* (17. september 2019)
Hostia: Vladimír Kuštek, Tomáš Klubert (ÚPN)
- *Cesty za slobodou. Prechody poľských kuriérov cez Slovensko v rokoch 1939 – 1941* (24. október 2019)
Hostia: Wojciech Mrazik (Ústav národnej pamäti), Eduard Laincz
- *Ahoj Európa! Pochod Bratislava – Hainburg v decembri 1989* (5. december 2019)
Hostia: Ján Budaj, Peter Jašek (ÚPN)

Prehľad diskusných večerov v regiónoch (Prešov):

- *Dvojtyždňová republika. Slovenská republika rád* (19. jún 2019)
Hostia: Martin Ďurišin, Tomáš Klubert (ÚPN)

Prehľad účasti zamestnancov ÚPN v ďalších debatách a diskusiách:

- *50 rokov bez Jana*, Café Scherz (14. január 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Diskusia k 50. výročiu smrti J. Palacha*, GACY 68 (4. apríl 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Totalitné režimy*, EUSTORY, (21. jún. 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Obdobie neslobody*, Kolégium Antona Neuwirtha, (4. august 2019)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Silvester Krčméry*, Saleziáni Dona Bosca, (9. september 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Spomienka na November* (6. november 2019, Dolný Kubín)
Host' za ÚPN: František Neupauer

- *November 1989 a Ružomberok*, Katolícka univerzita (6. november 2019, Ružomberok)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Dlh Novembru*, Víkend atraktívneho divadla (7. november 2019, Zvolen)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Sloboda a nesloboda*, Festival slobody (11. november 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Diskusia o cestovaní za socializmu*, Festival slobody (11. november 2019, Bratislava)
- Festival slobody (12. november 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Diskusia o trezorových filmoch*, Festival slobody (13. november 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: Ondrej Podolec
- *Útek Vrbu a Wetzlera z Osvienčimu*, Festival slobody (13. november 2019, Bratislava)
Host' za ÚPN: Pavol Makyna
- *November 89*, Kultúrne stredisko Púchov (13. november 2019, Púchov)
Host' za ÚPN: František Neupauer
- *Nežná nežne ±30*, Malokarpatské múzeum Pezinok (14. november 2019, Pezinok)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Diskusia o osobnostiach disentu*, Slávnostné kolokvium Pedagogickej fakulty UMB (20. november 2019, Banská Bystrica)
Hostia: Patrik Dubovský, František Neupauer
- *November 89*, Tatranská galéria (21. november 2019, Poprad)
Host' za ÚPN: Patrik Dubovský
- *Pád komunistického režimu na Slovensku*, Dom omladine, Belehrad; v spolupráci s Veľvyslanectvom SR v Srbsku (12. december 2019, Belehrad, Srbsko)
Host' za ÚPN: Peter Jašek
- *Osobnosť Petera Murdza* (13. december 2019, Stará Ľubovňa)
Host' za ÚPN: František Neupauer

10.3 PREDNÁŠKOVÁ ČINNOSŤ

ÚPN v roku 2019 realizoval prednáškovú činnosť najmä na stredných a vysokých školách – išlo o pokračovanie dlhodobej spolupráce v oblasti vzdelávania.

Prednášky na základných a stredných školách:

- NEUPAUER, F.: *Obdobie neslobody*, ZŠ Sv. Františka, Karlova Ves, Bratislava, 14. február 2019
- KLUBERT, T.: *Slováci v gulagoch*, Stredná priemyselná škola strojnícka, Trnava, 6. marec 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Zločiny komunizmu*, Stredná priemyselná škola strojnícka, Trnava, 6. marec 2019
- MIKLOVIČ, M.: *Činnosť ŠtB v zahraničí*, Stredná odborná škola pedagogická, Modra, 13. marec 2019
- NEUPAUER, F.: *Cirkvi v období neslobody*, Pedagogická akadémia, Modra, 13. marec 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Zločiny komunizmu*, ZŠ Gorazdova, Púchov, 10. apríl 2019

- MAKYNA, P.: *Tzv. riešenie židovskej otázky na Slovensku v európskom kontexte (1939 – 1945)*, ZŠ Gorazdova, Púchov, 11. apríl 2019
- MAKYNA, P.: *Útek Wetzlera a Vrhu z koncentračného tábora Osvienčim (1944)*, ZŠ Gorazdova, Púchov, 11. apríl 2019
- JAŠEK, P.: *November 1989*, Gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským, Bratislava, 15. apríl 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Gymnázium s vyučovacím jazykom maďarským, Bratislava, 16. apríl 2019
- NEUPAUER, F.: *Cirkev a komunistický režim*, Gymnázium Š. Moyzesa, Banská Bystrica, 26. apríl 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Sviečková manifestácia*, ZŠ Matky Alexie, Bratislava, 26. apríl 2019
- PODOLEC, O.: *Nastolenie komunistického režimu v roku 1948 a jeho vývoj do roku 1989*, Stredná odborná škola v Holíči, Holíč, 10. máj 2019
- KINČOK, B.: *Tábory nútenej práce na Slovensku 1948 – 1953*, Gymnázium Andreja Vrábla, Levice, 10. máj 2019
- GAREK, M.: *Nastolenie komunistického režimu na Slovensku vo Februári 1948*, Konzervatórium v Bratislave, Bratislava, 16. máj 2019
- KLUBERT, T.: *Slovensko v období neslobody*, Gymnázium Galanta, 21. máj 2019
- MAKYNA, P.: *Útek Wetzlera a Vrhu z koncentračného tábora Osvienčim (1944)*, Konzervatórium v Bratislave, Bratislava, 24. máj 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Skauting v období neslobody*, Stredná zdravotná škola, Bratislava, 27. máj 2019
- KLUBERT, T.: *Slováci v gulagoch*, Stredná zdravotná škola, Bratislava, 28. máj 2019
- GAREK, M.: *Nastolenie komunistického režimu na Slovensku vo Februári 1948*, Stredná zdravotná škola, Bratislava, 28. máj 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Normalizácia*, Stredná zdravotná škola, Bratislava, 29. máj 2019
- JAŠEK, P.: *Umelci v období normalizácie*, Súkromná stredná umelecká škola dizajnu (SSUŠ), Bratislava, 3. jún 2019
- MIKLOVIČ, M.: *Štátna bezpečnosť*, SSUŠ dizajnu, Bratislava, 3. jún 2019
- NEUPAUER, F.: *Cirkev a komunistický režim*, ZŠ Jarovce, Bratislava, 10. jún 2019
- GLESK, L., BABÁL, M.: *Pamätníci obdobia neslobody*, Stredná priemyselná škola strojnícka a elektrotechnická, Nitra, 13. jún 2019
- GAREK, M.: *21. august 1968*, Gymnázium Andreja Vrábla, Levice, 21. jún 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Evanjelické lýceum v Prešove, Prešov, 30. september 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Konzervatórium v Bratislave, Bratislava, 23. október 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*, Škola pre nadané deti, Bratislava, 25. október 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Konzervatórium v Bratislave, Bratislava, 4. november 2019
- NEUPAUER, F.: *November 1989*, Gymnázium v Lučenci, Lučenec, 4. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Gymnázium Milana Rúfusa, Žiar nad Hronom, 4. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Gymnázium v Rimavskej Sobote, Rimavská Sobota, 5. november 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*. Mestský úrad v Seredi, ZŠ J. A. Komenského, Sereď, 5. november 2019

- PODOLEC, O.: *Nežná revolúcia a pád komunistického režimu*, Gymnázium Ľ. Štúra, Zvolen, 5. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Spojená škola, Detva, 5. november 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*, Mestský úrad v Seredi, ZŠ J. Fándlyho, Sereď, 7. november 2019
- NEUPAUER, F.: *Obete komunistického režimu a November 1989*, ZŠ Zubrohlava, Zubrohlava, 7. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Spojená škola sv. Uršule, Bratislava, 8. november 2019
- NEUPAUER, F.: *November 1989*, Stredná priemyselná škola, Holíč, 8. november 2019
- MIKLOVIČ, M.: *Nežná revolúcia*, SSUŠ dizajnu, Bratislava, 12. november 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*, Súkromná SOŠ automobilová, Bratislava, 14. november 2019
- NEUPAUER, F.: *November 1989*, Spojená stredná škola, Martin, 14. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Súkromné gymnázium, Lučenec, 15. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Stredná zdravotná škola, Lučenec, 15. november 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*, Stredná zdravotnícka škola, Bratislava, 15. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Gymnázium, Malacky, 21. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Gymnázium, Revúca, 21. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Gymnázium sv. Františka z Assisi, Žilina, 22. november 2019
- NEUPAUER, F.: *November 1989*, Kino, Levice (prednáška pre študentov stredných škôl v Leviciach), 26. november 2019
- JAŠEK, P.: *November 1989*, stredné školy v Galante (v spolupráci s Galantskou knižnicou), 26. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Stredná priemyselná škola, Košice, 28. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Stredná odborná škola, Lipany, 29. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Gymnázium, Stropkov, 5. december 2019

Prednášky na univerzitách:

- GLEŠK, L.: *Pamätníci obdobia neslobody*, Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda, Trnava, 16. apríl 2019
- KINČOK, B.: *Proces s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami. Gustáv Husák a spol.*, Katedra slovenských dejín, Filozofická fakulta UK v Bratislave, 6. november 2019
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Pád komunistického režimu v Československu v medzinárodnom kontexte*, Fakulta politických vied Univerzity v Tirane, (v spolupráci s Veľvyslanectvom SR v Albánsku), Albánsko, 20. november 2019
- SIVOŠ, J.: *Cesta k Novembru 1989. Na podklade materiálov ŠtB*, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 20. november 2019

- JAŠEK, P.: *Nežná revolúcia a pád komunistického režimu*, Trnavská univerzita v Trnave, 21. november 2019
- MIKLOVIČ, M.: *Štátna bezpečnosť*, Katedra žurnalistiky Filozofickej fakulty UK, Bratislava, 27. november 2019

Prednášky pre širokú verejnosť:

- NEUPAUER, F.: *Sviečková manifestácia v kontexte najnovšieho výskumu*, FKI a Eparchiálny úrad Bratislava, Bratislava, 8. február 2019
- MAKYNA, P.: *Útek Wetzlera a Vrhu z koncentračného tábora Osvienčim (1944)*, Krúžok historikov SHS v Topolčanoch, Galéria mesta Topolčany, 14. marec 2019
- GAREK, M.: *Židia z Gelnice v rokoch 1939 – 1945*, Fraternity Jeruzalem, Mestský úrad Gelnica, 20. máj 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Ján Langoš pred novembrom 1989*, Festival Slovo alebo hudba, Banská Štiavnica, 1. jún 2019
- PASTVOVÁ, E.: *Levočská vzbura*, SNM – Spišské múzeum, Levoča, 20. jún 2019
- SIVOŠ, J.: *Július Madarás ako politický väzeň komunistického režimu*, Spišská Nová Ves, 22. september 2019
- KLUBERT, T.: *Slovenské národné povstanie*, Mestská knižnica v Galante (zúčastnili sa aj študenti stredných škôl), Galanta, 24. september 2019
- MIKLE, P.: *Železná opona*, Európska sieť úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, Bratislava, 25. september 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 89*, Justicia et Pax, Bratislava, 12. október 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 89. Banskobystrická hodinka*, Banská Bystrica, 17. október 2019
- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Annus Mirabilis 1989 a Slovensko*, Rakúsko-slovenský spolok, Viedeň, 24. október 2019
- ENDRÓDI, J.: *30 rokov Nežnej revolúcie*, Tatranská akadémia, Poprad, 25. október 2019
- KLUBERT, T.: *30. výročie pádu komunistického režimu*, Mestský úrad v Seredi, Sereď, 6. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Krajská knižnica, Zvolen, 6. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Miestne kultúrne centrum, Medzev, 7. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Bratislavská päťka po 30 rokoch*, KDH Bratislava-Dúbravka, Bratislava, 11. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Mestské kultúrne stredisko v Šali, Šaľa, 13. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Trenčianske múzeum, Trenčín, 15. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Politickí väzni – ZPKO, Spišská Nová Ves, 18. november 2019
- PODOLEC, O.: *Pád komunistického režimu a následné štátoprávne zmeny*, Východoslovenské múzeum, Košice, 19. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Zemplínska knižnica, Michalovce, 19. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Bánovské kultúrne centrum, Bánovce nad Bebravou, 19. november 2019

- KATREBOVÁ BLEHOVÁ, B.: *Pád komunistického režimu v Československu v medzinárodnom kontexte*, Historický ústav akadémie vied Albánska (v spolupráci s Veľvyslanectvom SR v Albánsku), Tirana, Albánsko, 21. november 2019
- JAŠEK, P.: *November 1989*, Komunita De Paul Slovensko, Bratislava, 27. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 1989*, Knížnica, Rožňava, 28. november 2019
- JAŠEK, P.: *November 1989*, Mestské múzeum, Senec, 28. november 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *November 89*, sprievodné podujatie k výstave *Prvé dotyky so slobodou*, Verejná knižnica J. Bocatia, Košice, 28. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Tríbečské osvetové stredisko, Krúžok historikov SHS v Topolčanoch, Topolčany, 28. november 2019
- SIVOŠ, J.: *ŠtB ako politický zombie po roku 1989*, History Kabinet, Nová Cvernovka, Bratislava, 29. november 2019
- GAREK, M.: *Pád komunistického režimu v roku 1989*, Liptovská knižnica G. F. Belopotockého, Liptovský Mikuláš, 4. december 2019
- DUBOVSKÝ, P.: *Zločiny a obeť komunistického režimu*. Dcéry politických väzňov, Bratislava, 10. december 2019
- MIKLOVIČ, M.: *Dejiny ŠtB*, Verejná knižnica Jána Bocatia, Košice, 12. december 2019

10.4 EXKURZIE

V novembri 2019 sa konali *Dni otvorených dverí v Archíve ÚPN*, na ktorých sa zúčastnilo viac ako 228 študentov, pedagógov, ale aj záujemcov o históriu a archívnictvo. V Archíve ÚPN sa uskutočnilo šesť exkurzií, ktorých sa zúčastnilo 74 študentov vysokých škôl a 69 pracovníkov maďarskej partnerskej organizácie – Historického archívu maďarskej štátnej bezpečnosti.

10.5 VÝSTAVY

V roku 2019 ÚPN pripravil nové tematické výstavy venované prevažne Nežnej revolúcii a pádu komunistického režimu. Výsledkom spolupráce s poľským veľvyslanectvom a poľským IPN je výstava *Bratia vo viere*, ktorá je venovaná spolupráci poľských a slovenských kresťanov v období vlády komunistického režimu. V rámci aktivít Európskej siete Pamäť a solidarita bola v Bratislave inštalovaná putovná výstava *After the Great War. New Europe 1918–1923 (Po Veľkej vojne. Nová Európa 1918 – 1923)*.

Výstava After the Great War. New Europe 1918–1923 / Po Veľkej vojne. Nová Európa 1918 – 1923

Kolektív autorov

Organizátori: Európska sieť Pamäť a solidarita, ÚPN

Vernisáž: 4. júl 2019, Kamenné námestie v Bratislave

Expozícia, ktorú pripravila Európska sieť Pamäť a solidarita v spolupráci s historikmi z viacerých krajín, má snahu o ucelený výklad búrlivého začiatku medzivojnového

obdobia definujúceho podmienky, v rámci ktorých sa neskôr začali utvárať autoritatívne a totalitné režimy.

Výstava *We Want Freedom! The Collapse of the Communist Regime in Slovakia in 1989 / Chceme slobodu! Pád komunistického režimu na Slovensku v roku 1989*

Autori: P. Jašek, J. Pálffy

Vernisáž: 22. október 2019, Elliott School for International Affairs, Georgetown University, USA

Reinštalácia: 9. december 2019, Veľvyslanectvo SR pri Svätej stolici, Rím, Taliansko

Výstava ÚPN zachytáva udalosti spojené s pádom komunistického režimu na Slovensku (v Československu) koncom roku 1989. Oboznamuje s vývojom komunistického režimu od prevzatia moci až do revolučných udalostí roku 1989. Zaoberá sa kľúčovými udalosťami revolúcie, od jej vypuknutia, cez aktivity študentov, zakladanie opozičných hnutí, masové demonštrácie až po generálny štrajk a politické rokovania okrúhlych stolov. Osobitnú pozornosť venuje aktivitám Štátnej bezpečnosti a slobodným voľbám v roku 1990, ktoré definitívne potvrdili pád totalitného režimu a obnovenie demokracie.

Americkej verejnosti bola výstava prezentovaná na pôde Georgetown University za prítomnosti riaditeľky Elliott School Institute for European, Russian and Eurasian Studies Marlene Laurelle, zástupcu amerického State Departmentu Phillipa Reekera, ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka, veľvyslanca Slovenskej republiky vo Washingtone Ivana Korčoka a predsedu Správnej rady ÚPN Jána Pálffyho 22. októbra 2019. Vernisáž výstavy vzbudila značný záujem – navštívilo ju viac ako sto hostí.

V decembri mala výstava vernisáž aj v priestoroch Veľvyslanectva Slovenskej republiky pri Svätej Stolicy v Ríme na via dei Colli della Farnesina. Otvorenia výstavy sa zúčastnili aj predseda vlády SR Peter Pellegrini, veľvyslanec SR pri Svätej stolici Marek Lisánsky a veľvyslanec SR v Talianskej republike, Maltskej republike a Sanmarínskej republike so sídlom v Ríme Ján Šoth.

Výstava *Bratia vo viere*

Autori: F. Neupauer (ÚPN), M. Szumiło (IPN)

Spolupráca: B. Katrebová Blehová, P. Jašek (obaja ÚPN)

Organizátori: ÚPN, Poľské veľvyslanectvo na Slovensku, Instytut Pamięci Narodowej (Poľsko), Národná rada Slovenskej republiky

Vernisáž: 29. október 2019, Národná rada Slovenskej republiky, Bratislava

Reinštalácia: 3. december 2019, výstavné priestory IPN vo Varšave, Poľsko

11. december 2019 – 7. január 2020, Katolícka univerzita, Ružomberok

Výstava približuje spoluprácu medzi poľskými a slovenskými kresťanmi v období vlády komunistického režimu, porovnáva proticirkevnú politiku komunistických režimov v Poľsku a na Slovensku a popisuje konkrétne prípady spolupráce veriacich na oboch stranách Tatier (tajné vysviacky kňazov, pašovanie náboženskej literatúry a spolupráca v exile). Výstava sa venuje aj reakcii slovenských veriacich na voľbu pápeža Jána Pavla II.

a tiež na úlohu pápeža vo vzájomných vzťahoch na pozadí jeho kontaktov so slovenským katolíckym exilom v Ríme. Súčasťou výstavy sú video materiály (svedectvá pamätníkov o vzájomnej spolupráci) a trojrozmerné predmety súvisiace s pašovaním náboženskej literatúry.

Výstava *Sametová/Nežná*

Autori: K. Cudlín, P. Štecha, R. Boček, J. Jindra, M. Marenčin, P. Brenkus, V. Benko

Organizátori: České centrum v Bratislave, ÚPN

Vernisáž: 30. október 2019, Nádvorie sv. Juraja, Primaciálny palác, Bratislava

Reinštalácia: 17. november 2019, Tatranská galéria, Poprad

Exteriérová výstava prináša dôležité momenty roku 1989 zachytené objektívom siedmich českých a slovenských fotografov.

Výstava *November 89*

Autori: P. Jašek, S. Haladová

Organizátori: ÚPN, Trnavský samosprávny kraj, Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, Slovenský národný archív

Vernisáž: 10. november 2019, Nádvorie Malý Berlín, Trnava

Exteriérová výstava prináša prehľad najdôležitejších udalostí spojených s pádom komunistického režimu na Slovensku, pričom zohľadňuje špecifiká vývoja v Trnave a v priľahlých mestách.

Výstava *Prvý dotyk so slobodou*

Autori: M. Pekár (UPJŠ), A. Šniežko (UPJŠ), M. Jancura (UPJŠ), S. Jakešová (VKJB), E.

Palágyiová (VKJB), P. Jašek, M. Garek, P. Dubovský (všetci ÚPN)

Organizátori: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Verejná knižnica Jána Bocatia, ÚPN, Košický samosprávny kraj, Rozhlas a televízie Slovenska

Vernisáž: 13. november 2019, Verejná knižnica Jána Bocatia, Košice

Interaktívna výstava ponúka nielen prehľad najdôležitejších udalostí Nežnej revolúcie, ale aj dobové dokumenty z fondu Verejnej knižnice Jána Bocatia, archívov ÚPN a RTVS. Výstava bola umiestnená v priestoroch Verejnej knižnice Jána Bocatia na Hlavnej ulici v Košiciach a verejnosti bola prístupná od 14. novembra 2019. Jej súčasťou boli textové panely, 3D predmety a multimedialne výstupy. Jedným z dôležitých výstupov je unikátna didaktická pomôcka, ktorú pripravili historici z UPJŠ. Návštevníci si ju mohli pozrieť v rámci expozície, no poslúži aj učiteľom dejepisu a histórie ako kreatívny podklad pre moderné vyučovanie o Nežnej revolúcii v kontexte európskych dejín.

Výstava N89. Cesta k slobode

Kurátori: B. Panis (SNM), J. Pálffy (ÚPN), J. Kotová (Klub 89)

Autori: L. Lubušská (SNM), E. Beluščák (SNM), Z. Luprichová (SNM), P. Jašek (ÚPN)

Spolupráca za ÚPN: P. Dubovský, M. Garek, B. Katrebová Blehová, T. Klubert, F. Neupauer, O. Podolec, S. Haladová

Organizátori: Slovenská národné múzeum – Historické múzeum, ÚPN, Klub 89

Vernisáž: 14. november 2019, Bratislavský hrad, SNM – Historické múzeum

Ťažiskový výstavný projekt pripravený na Slovensku pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie približuje kľúčové udalosti vedúce k pádu komunistického režimu v Československu. Úvod výstavy je zasadený do polovice 80. rokov 20. storočia a pripomína hlavné obmedzenia slobody v komunistickom Československu dotýkajúce sa občianskych práv a náboženských slobôd. Osobitné časti výstavy predstavujú aktivity disentu na Slovensku v zápase proti režimu, študentské demonštrácie 16. novembra 1989 v Bratislave a 17. novembra 1989 v Prahe a revolučné udalosti novembra a decembra 1989. Záver výstavy približuje slobodné voľby v roku 1990. Výstavu dopĺňajú multimediálne výstupy (audio a videozáznamy) a dobové predmety, čiastočne zapožičané z ÚPN. Výstava je pre záujemcov sprístupnená do 22. novembra 2020.

Výstava Vtedy na Východe, vtedy na Západe

Autori: P. Jašek, J. Endrődi, O. Podolec (všetci ÚPN), P. Neuwirth (Košice)

Spolupráca: J. Pálffy

Organizátori: ÚPN, Múzeum Vojtecha Löfflera, Občianska iniciatíva NOVEMBER 1989, Kino Lumière

Vernisáž: 14. november 2019, Múzeum Vojtecha Löfflera, Košice

Tematická výstava venovaná pádu komunistického režimu v roku 1989 porovnáva situáciu počas novembra a decembra 1989 v dvoch najväčších slovenských mestách – v Bratislave a v Košiciach. Kľúčové udalosti približuje prostredníctvom doteraz zväčša nepublikovaných fotografií košických a bratislavských fotografov.

REINŠTALOVANÉ VÝSTAVY ÚPN

Výstava Protikomunistický odboj na Slovensku

9. – 11. júl 2019, Galéria Guča umenie, Zvolenská Slatina

Výstava Prísne tajné! Dejiny Štátnej bezpečnosti na Slovensku v rokoch 1945 – 1989

25. september – 11. október 2019, Univerzitná knižnica v Bratislave (ako súčasť Predsedníctva ÚPN v Európskej sieti úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície)

11. – 22. november 2019, Mestské kultúrne stredisko, Bánovce nad Bebravou

Výstava Sviečková manifestácia 1988

4. november – 6. december 2019, Katolícka univerzita, Ružomberok

10.6 INFORMAČNÉ BULLETINY PRE ŠTUDENTOV

ÚPN v roku 2019 spracoval šesť tematických informačných bulletinov (letákov) pre študentov stredných škôl:

- *Vznik Slovenského štátu* (O. Podolec)
- *Salzburské rokovania* (P. Makyna)
- *Výmena obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom* (T. Klubert)
- *Pomocné technické prápory* (T. Klubert)
- *Menová reforma 1953* (Z. Šustek)
- *Varšavská zmluva* (T. Klubert)

10.7 INTERAKTÍVNA MAPA PAMÄTNÍKOV

V spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska a Tlačovou agentúrou Slovenskej republiky vytvoril ÚPN interaktívnu mapu Slovenska s vyznačenými pamätníkmi, pamätnými tabuľami, sochami, bustami a pamätnými miestami pripomínajúcimi obeť komunizmu – www.pamatniky.sk. Cieľom mapy nie je iba sústrediť informácie o pietnych miestach do interaktívnej podoby, ale predovšetkým dať ich do povedomia širšej verejnosti a vytvoriť tak vzdelávací nástroj vhodný pre učiteľov a rodičov, vhodný tiež pri plánovaní exkurzií a výletov. Starším a imobilným ľuďom umožní aspoň virtuálnu návštevu pamätného miesta. Pre samosprávy a miestne správy je vhodnou pomôckou pri plánovaní spomienkových a pietnych podujatí. K 31. decembru 2019 bolo zachytených 89 z viac ako 300 pamätníkov.

10.8 VZDELÁVACIE VIDEÁ

V roku 2019 ústav pokračoval v projekte natáčania krátkych tematických informačných videí na facebookovú stránku ÚPN. V roku 2019 bolo verejnosti sprístupnených celkovo 35 videí:

- *50 rokov od upálenia sa Jana Palacha* (15. január 2019, P. Jašek)
- *30 rokov od Palachovho týždňa* (17. január 2019, P. Dubovský)
- *Páter Akvinas, najstarší politický väzeň, oslavuje 104. narodeniny* (17. január 2019, F. Neupauer)
- *Medzinárodný deň pamiatky obetí holokaustu* (27. január 2019, P. Makyna)
- *110 rokov od narodenia Emanuela Böhma* (1. február 2019, B. Katrebová Blehová)
- *70. výročie platnosti zákona o JRD* (22. február 2019, S. Haladová)
- *95. narodeniny Jozefa kardinála Tomka* (11. marec 2019, B. Katrebová Blehová)
- *80 rokov od vyhlásenia Slovenského štátu* (14. marec 2019, O. Podolec)
- *80 rokov od vypuknutia „Malej vojny“* (18. marec 2019, T. Klubert)
- *Majstrovstvá sveta v hokeji 1969* (27. marec 2019, P. Jašek)
- *74 rokov od posledného transportu židovského obyvateľstva* (31. marec 2019, P. Makyna)
- *80 rokov od prvých protižidovských nariadení* (18. apríl 2019, P. Makyna)
- *65 rokov od procesu proti tzv. buržoáznym nacionalistom* (2. máj 2019, B. Kinčok)
- *30 rokov od smrti spisovateľa Dominika Tatarku* (10. máj 2019, S. Haladová)
- *List otca hokejistov pre ŠtB* (24. máj 2019, F. Neupauer)
- *90. výročie narodenia A. Srholca* (12. jún 2019, F. Neupauer)

- *75 rokov od bombardovania Bratislavy* (14. jún 2019, T. Klubert)
- *70 rokov od tzv. katolíckej akcie* (19. jún 2019, M. Garek)
- *Štatárium a rozmach partizánskeho hnutia* (11. august 2019, B. Kinčok)
- *30 rokov od zatknutia členov bratislavskej päťky* (14. august 2019, P. Jašek)
- *Prvé výročie invázie a obuškový zákon 1969* (21. august 2019, O. Podolec)
- *80 rokov od podpísania paktu Molotov – Ribbentrop* (23. august 2019, T. Klubert)
- *Udalosti v Ružomberku v auguste 1944* (26. august 2019, T. Klubert)
- *Ottova misia* (26. august 2019, T. Klubert)
- *Vypuknutie Slovenského národného povstania* (29. august 2019, T. Klubert)
- *60 rokov od ustanovenia Zahraničnej Matice slovenskej* (30. august 2019, B. Katrebová Blehová)
- *Odzbrojenie východoslovenskej armády* (30. august 2019, B. Kinčok)
- *80 rokov od vypuknutia druhej svetovej vojny* (31. august 2019, T. Klubert)
- *Boje o Strečniansku tiesňavu* (4. september 2019, T. Klubert)
- *Protiútok paradesantnej brigády* (10. október 2019, T. Klubert)
- *70 rokov od prijatia cirkevných zákonov komunistickým režimom* (14. október 2019, O. Podolec)
- *Karpatsko-duklianska operácia a prechod frontu Slovenskom* (21. október 2019, B. Kinčok)
- *Porážka SNP a obsadenie Banskej Bystrice* (25. október 2019, T. Klubert)
- *Bratia vo viere. Spolupráca poľských a slovenských veriacich počas komunizmu* (31. október 2019, F. Neupauer)
- *Pád Berlínskeho múru* (8. november 2019, B. Katrebová Blehová)

10.9 INÉ AKTIVITY

V januári 2019 si ÚPN uctil obeť holokaustu pri pamätníku na bratislavskom Rybnom námestí. Dňa 25. februára zorganizoval pietnu spomienku na obeť komunistického režimu pri pamätníku na Jakubovom námestí v Bratislave, položením venca si uctil pamiatku obetí komunistického režimu aj na cintoríne Vrakuňa v Bratislave. Na spomienkovom podujatí v polovici júna 2019 si ÚPN pripomenul život a dielo Jána Langoša. Položením venca si ústav v auguste 2019 uctil pamiatku obetí okupácie vojsk štátov Varšavskej zmluvy v Bratislave na Šafárikovom námestí a na Námestí SNP. V novembri 2019 ÚPN pri budove Univerzity Komenského v Bratislave zorganizoval spomienkové podujatie na pochod študentov zo 16. novembra 1989. Predstavitelia ústavu vystúpili s príhovormi aj na ďalších pietnych a spomienkových podujatiach pripomínajúcich obeť totalitných režimov, osobnosti disentu a udalosti Novembra 1989 v Bratislave a regiónoch Slovenska.

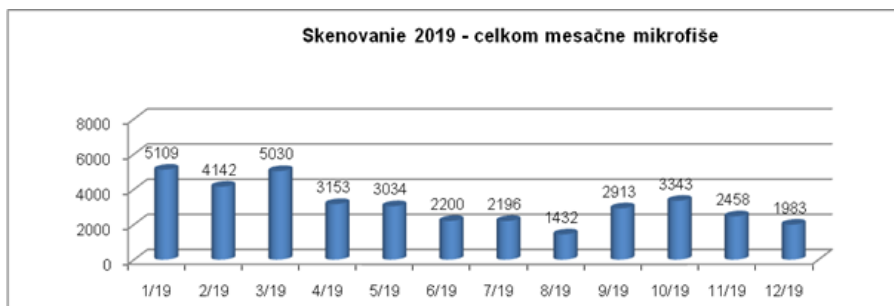
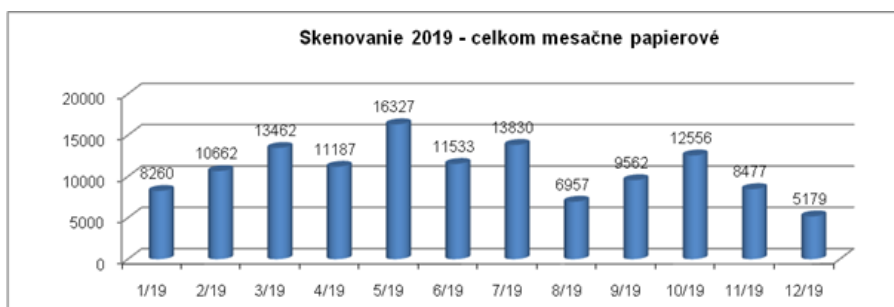
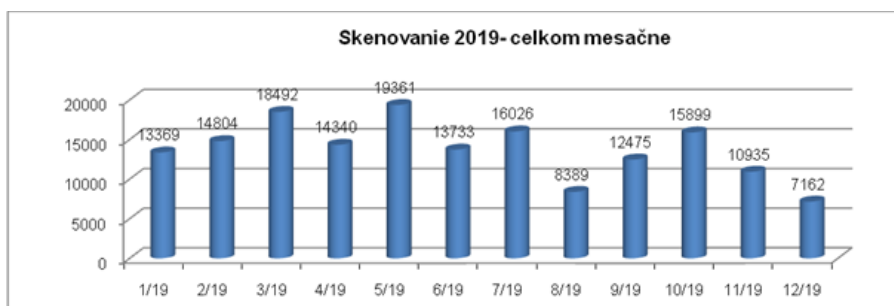
V spolupráci s Rádiom Expres pripravil ÚPN fiktívny instagramový profil príslušníka ŠtB v rámci kampane *#sledujemta*, ktorá bola nominovaná do súťaže najlepších PR projektov PROKOP 2019 organizovanej Asociáciou public relations na Slovensku.

11 INFORMATIKA

11.1 DIGITALIZÁCIA ARCHÍVNÝCH DOKUMENTOV

V roku 2019 ústav pokračoval v digitalizácii papierových a mikrofišových dokumentov z Archívu ÚPN a z iných archívov na Slovensku. Prioritou bola digitalizácia pre Oddelenie prístupňovania a Oddelenie bádateľne a knižnice, ako aj digitalizácia pre externých žiadateľov a inštitúcie (NBÚ, VS, ÚSTR, MO ČR, súdy). Operatívne skenovanie sa realizovalo na základe požiadaviek jednotlivých útvarov ústavu v súvislosti s ich dlhodobou rozpracovanými projektmi alebo aktuálnymi úlohami. Digitalizované boli aj súkromné zbierky dokumentov, fotografií a osobných archívov pamätníkov totalitných režimov. V máji a júni 2019 sa digitalizovali kádrové rozkazy náčelníkov krajských správ MV v Bratislave, Nitre, Banskej Bystrici, Žiline, Košiciach a Prešove v rokoch 1954 až 1965 spravované Archívom MV SR Nitrianska Streda (12 001 strán). Pokračovalo sa v systematickej digitalizácii archívnych fondov ako celkov (fondy B8, B10 a I. správa FMV) a zároveň prebiehala digitalizácia archívneho materiálu k dlhodobému projektu *Databáza odsúdených za trestný čin podľa §§ 109 a 110 (nedovolené opustenie republiky)*.

V skenovacej prevádzke bolo v roku 2019 zdigitalizovaných celkovo 164 985 strán dokumentov, z toho 127 992 strán papierových a 36 993 mikrofišových.

Do digitálneho archívu ÚPN a následne aj do príslušných databáz a evidencií pribudlo celkom 1773 zdigitalizovaných jednotiek. Priebežne sa budujú a aktualizujú príslušné databázy zdigitalizovaného materiálu (evidencia skenovaných dokumentov, archívny informačný systém).

11.2 DIGITÁLNY ARCHÍV ÚPN

V roku 2019 bolo do archívneho informačného systému doplnených 17 700 záznamov z databázy Slovenskej asociácie nespravodlivo odvedených orgánmi NKVD do ZSSR, 1838 záznamov do databázy *Prevzaté spisy* a prvá časť prepisu evidenčných kariet táborov pre vojnových zajatcov (GUPVI) spolu s digitálnymi kópiami všetkých evidenčných kariet, ako aj 60 archívnych pomôcok v rozsahu 6701 strán.

Priebežne sa realizovalo indexovanie fotografií a obrázkov z naskenovaných materiálov ÚPN určených pre fotobanku. Ku koncu roku 2019 bolo indexovaných 7168 snímok a bol vytvorený album na prezeranie týchto snímok. Neoddeliteľnou súčasťou aplikácie je evidencia elektronického procesu digitalizácie, vkladanie metadát a tvorba digitálneho archívu ÚPN.

11.3 SPRÁVA INFORMAČNÉHO SYSTÉMU ÚPN

Pracovníci ÚPN vo vlastnej réžii zabezpečujú funkčnosť hardvérového a softvérového vybavenia, od zariadení v technologickej miestnosti ústavu (aktuálne 9 inteligentných administrovatelných zariadení, telefónna ústredňa, niekoľko externých diskov, 3 diskové polia, záložný zdroj elektrického napätia a pod.) až po koncové zariadenia v jednotlivých kanceláriách, akými sú počítače, notebooky, tlačiarne, skenery a externé disky. Všetky tieto zariadenia nesú v sebe množstvo softvérových aplikácií.

V roku 2019 sa uskutočnila inštalácia a konfigurácia databázového servera, na ktorom bola spustená aplikácia Lustrator; prebehla inštalácia a konfigurácia novej verzie WinASU 17; realizovala sa konfigurácia novej strižne a notebookov pre používanie na externé skenovanie; uskutočnila sa výmena káblov v serverovni – k serverom a firewallu. Z dôvodu ukončenia podpory operačného systému RedHat Enterprise Linux 5 bol na webovom serveri ÚPN preinštalovaný operačný systém na verziu RedHat Enterprise Linux 7.

Priebežne sa realizoval monitoring bezpečnosti siete, na základe vlastných zistení, ale aj na základe upozornení Dohľadového centra NASES na zraniteľnosť systémov. Korigovali sa problémy a analyzovali sa podvodné emaily doručené do ÚPN.

11.4 ZVEREJŇOVANIE INFORMÁCIÍ NA INTERNETOVÝCH A INTRANETOVÝCH STRÁNKACH

Na stránke ÚPN www.upn.gov.sk (www.upn.sk) boli v roku 2019 spolu s informáciami o činnosti ústavu zverejnené: 4 čísla časopisu *Pamäť národa*, 9 publikácií v Elektronickej knižnici ÚPN, 15 videonahrávok príbehov pamätníkov obdobia neslobody, objednávky (220 záznamov), faktúry (547 záznamov), 65 zmlúv a dodatkov.

Aktualizovaná bola webová stránka ocenených osobností spolu s chronológiou odovzdávania dekrétov protikomunistického odboja. Doplnených bolo ďalších 12 videozáznamov z konferencií a diskusných večerov ÚPN, ktoré boli zverejnené aj na YouTube kanáli ÚPN.

Priebežne bola aktualizovaná hlavná stránka internetového sídla ústavu. Zverejšňovali sa pozvánky podujatí, ktoré ústav organizoval a tiež ostatné informácie z diania v ÚPN. Tieto informácie boli zároveň zverejšňované aj na sociálnej sieti Facebook.

Priebežne sa spravovali a aktualizovali domény www.februar1948.sk, www.21august1968.sk, www.november1989.sk a www.november1989.eu. Stránky popisujú jednotlivé udalosti a sú na nich zverejšnené archívne dokumenty, fotografie, zvukové záznamy, videá a informácie o podujatiach ÚPN pri príležitosti výročí.

V roku 2019 sme zaregistrovali novú doménu www.pamatniky.sk, na ktorej je sprístupnený projekt interaktívnej mapy Slovenska s vyznačenými pamätníkmi, pamätnými tabuľami, sochami, bustami a inými pamätnými miestami pripomínajúcimi obeť komunistickej totality.

Denne bola aktualizovaná intranetová stránka ÚPN, s informáciami pre zamestnancov – smernice, pokyny pre zamestnancov a denný monitoring médií.

12 ZÁVER

V roku 2019 ÚPN plnil úlohy, ktoré mu ukladá zákon č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, a to napriek tomu, že ani v roku 2019 nedošlo k naplneniu ustanovenia zákona, podľa ktorého má ÚPN dostať od štátu do správy nehnuteľnosti umožňujúce plniť mu zákonné úlohy. Ústav tak aj naďalej sídlil na dvoch miestach, v prenajatých a vypožičaných priestoroch, čo sťažovalo jeho prácu a vytváralo finančné náklady.

Pracovníci ÚPN pokračovali v napĺňaní dlhodobých projektov i v rozvíjaní nových aktivít. Venovali sa dlhodobým činnostiam, akými sú vedecký výskum, vytváranie evidencií, dokumentácia činnosti Štátnej bezpečnosti, sprístupňovanie dokumentov z činnosti represívnych zložiek, spracovávanie archívnych fondov, služby pre bádateľov, poskytovanie informácií štátnym orgánom pre plnenie ich zákonom stanovených úloh, vzdelávacie a popularizačné aktivity, publikačná činnosť a pod.

ÚPN v roku 2019 samostatne alebo v spolupráci s partnerskými inštitúciami organizoval 11 vedeckých konferencií a seminárov, výskumné úlohy plnil v 15 okruhoch. Zamestnanci ÚPN aktívne vystúpili na 35 vedeckých konferenciách a seminároch, na ktorých predniesli 45 príspevkov, v rôznych typoch vedeckých a odborných časopisov, zborníkov a iných publikácií mali celkovo 73 publikačných výstupov. Ústav nakrútil 56 svedeckých výpovedí v rámci zaznamenávania výpovedí svedkov obdobia neslobody, samostatne vydal 4 knižné publikácie a podieľal sa na vydaní 1 ďalšej knihy. V rámci osvetových a vzdelávacích aktivít pripravil 10 diskusných večerov a na ďalších 19 diskusiách aktívne participoval, taktiež pripravil 92 prednášok pre študentov a verejnosť. Informácie o období neslobody sprostredkoval aj prostredníctvom 7 nových výstav pripravených samostatne, resp. v spolupráci, reінštalované boli ďalšie 4 výstavy. Pre širokú verejnosť ústav pripravil tematickú webovú stránku s interaktívnou mapou pamätníkov obdobia neslobody, 6 informačných bulletinov a 35 vzdelávacích videí. Ústav prijal viac ako 371 návštevníkov v rámci exkurzií i dní otvorených dverí a obslúžil 333 bádateľských návštev, žiadateľom sprístupnil celkovo 11 471 strán, zdigitalizovaných bolo spolu 164 985 strán dokumentov, z toho 127 992 papierových a 36 993 mikrofišových. V spolupráci so samosprávnymi krajmi ústav pripravil 4 slávnostné verejné odovzdávania dekrétov o priznaní postavenia veteránov protikomunistického odboja.

Medzi priority ústavu v roku 2019 patrili popularizačné a osvetové aktivity súvisiace s 30. výročím Nežnej revolúcie, ďalej aktivity súvisiace s predsedníctvom ÚPN v rámci Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, s pripomínaním a zachytávaním osudov politických väzňov a prenasledovaných osôb, s rozvojom medzinárodnej spolupráce, elektronickým úradovaním, ako aj s prípravou novej organizačnej štruktúry ústavu a koncepcie výskumu.

S cieľom ďalšieho rozvoja a plnenia úloh vyplývajúcich ústavu zo zákona, bude v najbližšej dobe potrebné doriešiť otázku sídla ÚPN, novej organizačnej štruktúry, aktualizácie výskumných okruhov, ako aj otázku navýšenia finančných prostriedkov, ktoré umožnia posilnenie personálnych kapacít ústavu. V záujme nastolenia spravodlivosti, bude ústav aj naďalej vyvíjať a podporovať aktivity súvisiace s vyrovnávaním sa s totalitnou minulosťou, s odškodnením obetí a nápravou spáchaných krívd, ako aj so vznikom múzea totalitných režimov. Sme presvedčení, že dôkladné poznanie našej totalitnej minulosti vytvára základné predpoklady pre posilnenie našej demokratickej súčasnosti i budúcnosti.